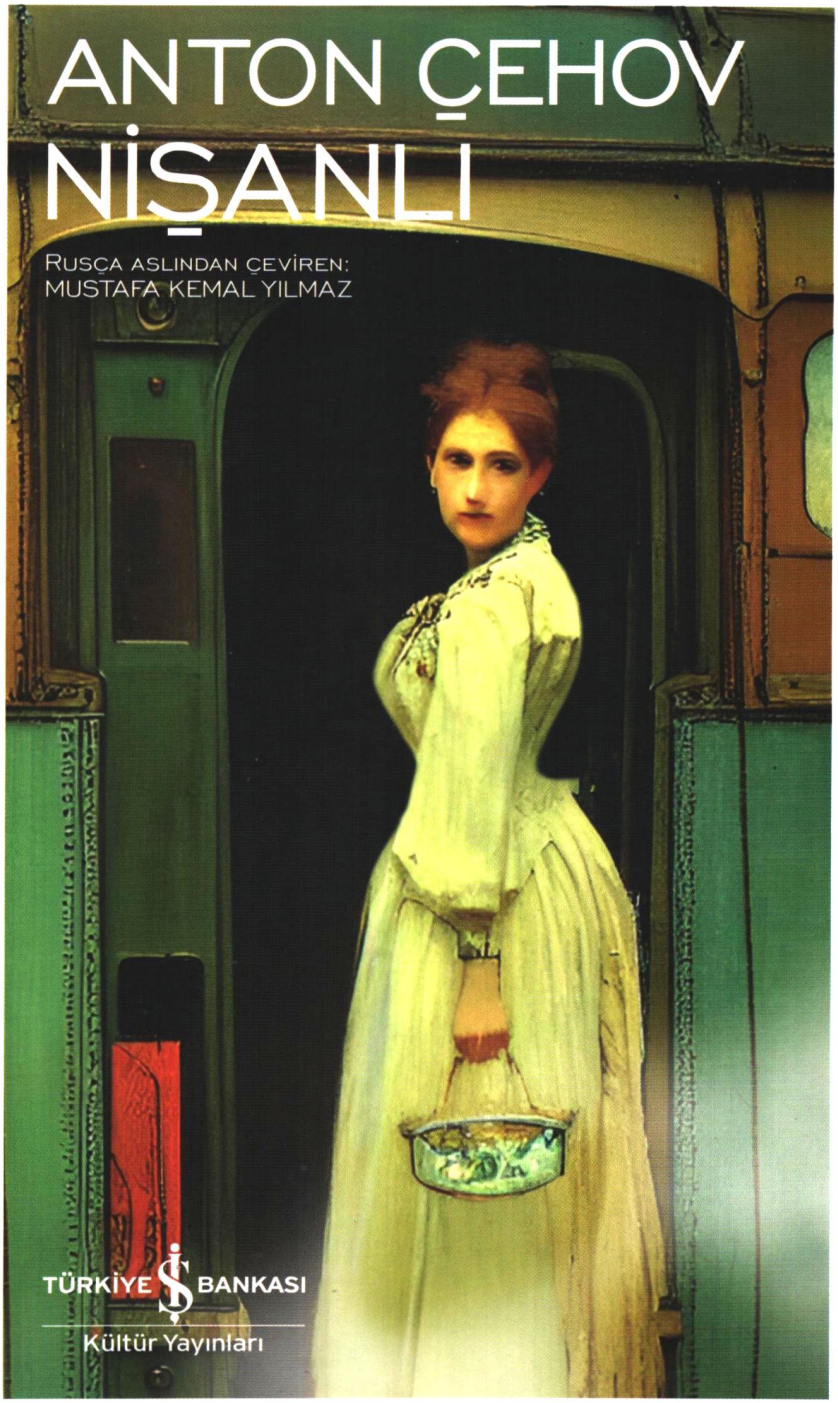
MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 206

ANTON ÇEHOV

NİŞANLI

RUSÇA ASLINDAN ÇEVİREN:
MUSTAFA KEMAL YILMAZ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

ANTON PAVLOVİÇ ÇEHOV
NİŞANLI
EDEBİYAT ÖĞRETMENİ

ÖZGÜN ADI
НЕВЕСТА
УЧИТЕЛЬ СЛОВЕСНОСТИ

ÇEVİRİYE TEMEL ALINAN BASKI: ÇEHOV A.P. POLNOYE SOBRANİYE SOÇİNENİY İ PİSEM V 30 TT. SOÇİNENİYA V 18 TT. TOM 8, 10. 1985–1986.

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2020

SERTİFİKA NO: 40077

EDİTÖR
KORHAN KORBEK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
AHMET BATMAZ

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

1. BASIM ARALIK 2022, İSTANBUL

İSBN 978-625-429-287-3

BASKI: UMUT KAĞITÇILIK SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ.
Keresteciler Sitesi Fatih Caddesi Yüksek Sokak No: 11/1 Merter Güngören/İstanbul
Tel. (0212) 637 04 11 Sertifika No: 45162

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İstiklal Caddesi, Meşelik Sokak No: 2/4 Beyoğlu 34433 İstanbul
Tel. (0212) 252 39 91 Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

ÇEVİREN: MUSTAFA KEMAL YILMAZ

1980'de Mut'ta doğdu. 2007'de Gazi Üniversitesi Bilgisayar Eğitimi Bölümü'nü bitirdi. 2008-2010 arası Moskova Devlet Pedagoji Üniversitesi Rus Edebiyatı kürsüsünde yüksek lisans eğitimi aldı. 2015'te de aynı kürsünün doktora programından mezun oldu. Bugüne dek Lev Tolstoy, İvan Turgenyev, Arkadi Averçenko, Mihail Bulgakov, Rodyon Beryozov ve Viktor Pelevin'in roman ve öykülerini çevirdi. Nâzım Hikmet ve Aziz Nesin'in Sovyetler Birliği'nde Rusça basılmış, ancak Türkiye'de bilinmeyen yazılarından yaptığı çeviriler yayımlandı.

Modern
Klasikler
Dizisi -206

Anton Pavloviç Çehov

Nişanlı

Rusça aslından
çeviren: Mustafa Kemal Yılmaz

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Nişanlı 1
Edebiyet Öğretmeni 27

Nişanlı

I

Saat akşamın onu olmuştu bile ve bahçenin üzerinde dolunay ışıldıyordu. Şumin'lerin evinde büyükanne Marfa Mihaylovna'nın ısmarladığı gece ayini* henüz sona ermişti ve şimdi Nadya bir dakikalığına çıktığı bahçeden salon masasının mezeler için nasıl hazırlandığını ve büyükannenin kabarık ipek elbisesinin içinde nasıl telaşla koşuşturduğunu görebiliyordu; katedral başpapazı Peder Andrey, Nina İvanovna'yla, yani Nadya'nın annesiyle bir şeyler konuşmaktaydı ve şimdi pencereden bakarken annesi akşam yakılan lambaların ışığında nedense çok genç görünüyordu; Peder Andrey'in oğlu Andrey Andreyiç hemen yanlarında ayakta dikilmiş dikkatle dinliyordu anlatılanları.

Bahçe sessiz ve serindi, toprağın üstünde karanlık ve kıpırtısız gölgeler uzanıyordu. Uzak ama çok uzak bir yerde, ihtimaldir ki şehrin de ötesinde kurbağaların vırakladığı işitiliyordu. Mayıs, güzeller güzeli mayıs hissettiriyordu kendini! Hava derin derin ciğerlere doluyor ve

---

* Bayram arifelerine özgü Ortodoks ibadeti. Hıristiyanlığın erken dönemlerinde günbatımından gün doğumuna kadar süren ve bu nedenle "bütün gece" (vsyenoşnaya) olarak adlandırılan ayin modern zamanlarda daha çok akşam vakti ile sınırlıdır. (ç.n.)

burada değil ama gökyüzünün altında başka bir yerde, ağaçların üstünde, şehrin çok ötesinde, tarlalarda ve ormanlarda kendine has bahar hayatının, zayıf ve günahkâr insan aklının alamayacağı esrarengiz, muhteşem, zengin ve kutsal bir hayatın artık silkinip canlandığını düşünmek istiyordu insan. Ve bir de ağlamak istiyordu nedense.

Nadya 23 yaşına basmıştı artık; 16'sından beri büyük bir tutkuyla evlenmenin hayalini kuruyordu ve şimdi nihayet Andrey Andreyiç'in, yani pencerenin ardında ayakta duran adamın nişanlısı olmuştu; Andrey Andreyiç'i beğeniyordu, düğün tarihi olarak temmuzun yedisi belirlenmişti, ne var ki sevinç hissetmiyor ve geceleri iyi uyuyamıyordu, neşesini de yitirmişti... Mutfağın bulunduğu bodrum katın açık penceresinden içeridekilerin nasıl koşuşturduğu, bıçakların nasıl takırdadığı ve blok kapısının nasıl çarptığı işitilebiliyordu; kızarmış hindi ve salamura vişne kokusu vardı havada. Ve bütün hayat artık hiç değişmeden sonsuza kadar hep böyle geçecek gibi geliyordu nedense!

Tam bu sırada evden biri çıktı ve basamaklı girişte durdu: Aleksandr Timofeyiç, ya da kısaca Saşa'ydı bu, on gün kadar önce Moskova'dan gelen misafir. Yoksul düşmüş dul bir asilzade olan uzak bir akrabası çok eskiden iane toplamak için ara sıra büyükannenin yanına uğrardı. Saşa işte Marya Petrovna denen, bu ufak tefek, zayıf ve hasta kadının oğluydu. Nedense harikulade bir ressam olduğunu söylerlerdi, annesi ölünce büyükanne onu, ruhunu kurtarmak için Moskova'ya, Komissarov Okulu'na* göndermişti; Saşa iki yıl sonra Resim Okulu'na geçiş yapmış, neredeyse on beş yılı burada geçirmiş

* 1865'te Moskova'da kurulan teknik okul. Çar II. Aleksandr'ı suikasttan kurtaran Osip Komissarov'un onuruna *Komissarovskoye Uçilişe* olarak adlandırılan okul Ekim Devrimi'nden sonra adı değiştirilerek yeniden yapılandırılmıştır. (ç.n.)

ve ite kaka mimarlık bölümünü bitirmişti, ama yine de mimariyle uğraşmıyor, Moskova'daki litografyacıların birinde çalışıyordu. Neredeyse her yaz, genellikle de çok hasta halde, dinlenmek ve kendini toparlamak amacıyla büyükannenin yanına gelirdi.

Şimdi önünü iliklediği bir redingot, iyice aşınmış ve paçaları ezilmiş yelken bezi bir pantolon vardı üzerinde. Gömleği de ütüsüzdü ve genel görünüşü tazelikten uzaktı. Çok cılızdı, gözleri büyük, parmakları uzun ve zayıftı, sakallıydı, yüzü karaya çalıyordu ama yine de yakışıklıydı. Şumin'lere alışmıştı, onları ailesi gibi görüyor ve yanlarında kendini evinde hissediyordu. Burada yaşadığı oda da ne vakittir "Saşa'nın odası" olarak anılıyordu.

Basamaklı girişte dikildiği sırada Nadya'yı gördü ve yanına gitti.

— Sizin burası güzel, –dedi.

— Elbette, güzel. Sonbahara kadar kalmanız lazım.

— Evet, öyle gerekecek sanırım. Galiba eylüle kadar sizde kalacağım.

Sebepsiz yere güldü ve hemen kızın yanına oturdu.

— Bense oturmuş işte buradan anneme bakıyorum, – dedi Nadya.– Buradan öyle genç görünüyor ki! Annemin elbette zayıflıkları var, –diye ekledi bir süre sustuktan sonra,– ama yine de sıra dışı bir kadın.

— Evet, harika biri... –diye onayladı Saşa.– Anneniz, kendince elbette, hem çok iyi kalpli, hem de cana yakın bir kadın, ama... nasıl söylesem? Bu sabah erken vakitte mutfağınıza girdim, dört hizmetçi öylece yerde yatıyordu, yatak yok, döşek niyetine serilmiş paçavralar, koku, tahtakuruları, hamamböcekleri... Yirmi yıl önce nasılsa yine aynı, hiçbir şey değişmemiş. Hadi büyükanne neyse, ondan büyükanne zaten; ama anneniz sanırım Fransızca da biliyor, temsillere katılıyor. Hiç değilse onun anlaması lazım sanki.

Saşa konuşurken iki uzun ve cılız parmağını muhatabının gözüne sokar gibi sallama âdetindeydi.

— Alışmadığımdan olsa gerek, burada her şey bana yabani geliyor, –diye devam etti.– Şeytan şahit, kimsenin bir iş yaptığı yok. Anneciğiniz bütün gün düşesler gibi geziyor sadece, büyükanne de hiçbir şey yapmıyor, siz de. Hatta nişanlınız Andrey Andreyiç de hiçbir şey yapmıyor.

Nadya bunu geçen yıl da duymuştu ve galiba önceki yıl da, Saşa'nın başka türlü düşünemeyeceğini bilirdi ve eskiden onu güldürürdü bu, ama şimdi nedense sinirine dokundu:

— Bayatladı ve de sıktı artık bu laflar, –deyip ayağa kalktı.– Yeni şeylerle gelseniz keşke.

Saşa güldü ve o da ayağa kalktı, sonra ikisi birlikte eve yürüdüler. Uzun boylu, güzel ve endamlı Nadya şimdi Saşa'nın yanında çok sağlıklı ve şık görünüyordu; kendi de bunu hissediyor, ona acıyor ve nedense tuhaf hissediyordu.

— Ayrıca pek lüzumsuz konuşuyorsunuz, –dedi.– İşte az evvel Andrey'im hakkında bir şeyler söylediniz, halbuki onu tanımıyorsunuz bile.

— "Andrey'im" demek... Tanrı bildiği gibi yapsın Andrey'inizi! Ben sadece gençliğinize acıyorum.

Salona girdiklerinde içeridekilerin çoktan yemeğe oturduklarını gördüler. Büyükanne, ya da evdeki adıyla "Babûlya"* son derece kilolu, alımsız, gür kaşlı ve bıyıklı bir kadındı, yüksek sesle konuşurdu, üstelik sesinden ve konuşma tarzından bu evde sözü geçenin o olduğu anlaşılırdı. Pazar yerindeki dükkânlar ile sütunlu, bahçeli eski ev ona aitti, ama her sabah kendisini iflastan esir-

* Ruslar "babuşka" (büyükanne, nine) hitabı yerine bazen şefkat bildiren "babûlya" ifadesini kullanır. (ç.n.)

gemesi için Tanrı'ya dua eder ve bu esnada gözyaşı dökerdi. Belini iyice sıkan bir elbise giyen, sarışın, kelebek gözlüklü ve her parmağında bir pırlanta takılı gelini, yani Nadya'nın annesi Nina İvanovna; zayıf, dişsiz ve yüzünde sürekli çok komik bir şey anlatmaya hazırlanır gibi bir ifade olan ihtiyar Peder Andrey ve kilolu ama yakışıklı, saçları dalgalı, sahne sanatçısı ya da ressama benzeyen oğlu Andrey Andreyiç, yani Nadya'nın nişanlısı; işte bu üçü hipnotizma hakkında konuşuyordu.

— Benim yanımda bir haftada şişmanlarsın, –dedi Babûlya Saşa'ya dönerek,– ama çok yemen lazım. Şu haline bak! –diye içini çekti.– Kayıp oğlun* ta kendisi.

— Çarçur edip babamın variyetini, –dedi Peder Andrey gülen gözlerle ağır ağır,– akılsız sığırların yanında adi aşa talim etti başım...**

— Seviyorum bizim babalığı, –dedi Andrey Andreyiç ve babasının omzuna dokundu.– Muhteşem bir ihtiyar. İyi kalpli bir ihtiyar.

Herkes sustu. Saşa birden güldü ve peçeteyi ağzına bastırdı.

— Demek inanıyorsunuz hipnotizmaya? –diye sordu Peder Andrey, Nina İvanovna'ya.

— İnandığımı iddia edemem elbette, –diye yanıtladı Nina İvanovna yüzüne epey ciddi, hatta sert bir ifade vererek,– ama kabul etmek gerekir ki, doğada esrarengiz ve anlaşılmaz pek çok şey var.

— Tamamen hemfikirim sizinle, fakat inancın bizim için esrarengizlik sahasını ciddi ölçüde daralttığını eklemek zorundayım.

---

* İsa'nın anlattığı "kayıp oğul" meselesine atıf (Luka 15:11-32). Meselde bir babanın oğlu başka bir şehre gidip varını yoğunu çarçur eder, sonra da pişman olup babasının yanına döner. Babası da "Oğlum kayıptı, artık bulundu" diyerek onu bağrına basar. (ç.n.)

** Ortodoks inancında "Kayıp Oğul Haftası" olarak bilinen günde kilisede okunan duadan. (ç.n.)

Büyük ve epey yağlı bir hindi servis edildi. Peder Andrey ve Nina İvanovna sohbetlerine devam ettiler. Nina İvanovna'nın parmaklarında pırlantalar ışıldıyordu, sonra gözlerinde de yaşlar ışıldadı, heyecanlanmıştı.

— Sizinle tartışmaya cüret edemem, –dedi,– fakat kabul etmelisiniz ki yaşamda çözülemeyen o kadar çok gizem var ki!

— Bir tane bile olmadığına sizi temin ederim.

Yemekten sonra Andrey Andreyiç keman çaldı, Nina İvanovna da piyanoda eşlik etti ona. Andrey Andreyiç on yıl önce üniversitede filoloji fakültesini bitirmiş, ama hiçbir yerde çalışmamıştı, belli bir işi yoktu ve sadece ara sıra hayır amaçlı konserlerde yer alıyordu; şehirdeki lakabı "sanatçı"ydı.

Andrey Andreyiç çalıyor, herkes sessizce dinliyordu. Masanın üstünde semaver usul usul kaynıyor ve sadece Saşa çay içiyordu. Sonra, saat on ikiyi vurduğu sırada birden kemanın teli koptu; herkes gülerek ayaklandı ve vedalaşma faslına geçti.

Nişanlısını uğurlayan Nadya yukarı, annesiyle birlikte kaldığı üst kata çekildi (alt kata büyükanne yerleşmişti). Aşağıda, salonda ışıkları söndürmeye başladılar, Saşa'ysa hâlâ oturmuş çay içiyordu. Çayı hep uzun uzun, Moskova usulü, bir oturuşta yedi bardak içerdi. Nadya soyunup yatağa girdikten sonra, daha uzun süre hizmetçinin nasıl ortalığı topladığını ve Babûlya'nın nasıl kızdığını duydu. Nihayet her şey sustu ve Saşa'nın bas sesiyle odasında ara sıra öksürmesi dışında bir şey işitilmez oldu.

II

Nadya uyandığında saat iki olsa gerekti, zira ortalık ağarmaya başlamıştı. Uzakta bir yerde bir bekçi kalatuş-

ka* vuruyordu. Nadya uyumak istemiyordu, uzanmak içinse yatak fazla yumuşak ve rahatsızdı. Nadya mayıs boyunca her gece yaptığı gibi yine yatağa oturdu ve düşünmeye koyuldu. Düşünceleriyse tıpkı evvelsi gece olduğu gibi yine aynı monoton, lüzumsuz ve sırnaşık düşüncelerdi: Andrey Andreyiç'in ona kur yapmaya başlaması, evlenme teklif etmesi, teklifi kabul etmesi ve sonra da bu iyi kalpli ve akıllı insanın kıymetini yavaş yavaş anlaması. Ama nedense şimdi, düğüne bir ay kala, korku ve huzursuzluk duymaya başlamıştı, sanki belirsiz ve ağır bir şey onu bekliyordu.

"Tik-tok, tik-tok..." –diye tembel tembel vuruyordu bekçi.– "Tik-tok..."

Büyük eski pencereden iştahla çiçek açmış ama şimdi soğukta uykulu uykulu büzüşen uzak bir leylak ağacı görünüyordu bahçeyle birlikte; beyaz ve kesif bir sis ağır ağır leylağa doğru süzülüyor, üstünü örtmek istiyordu. Ötedeki ağaçlarda uykulu ekin kargaları gaklıyordu.

— Tanrım, nedir içimdeki bu ağırlık!

Belki de düğünden önce bütün gelinler aynı şeyi hissediyordur. Kim bilir! Saşa'nın tesiri mi yoksa? Ama Saşa üst üste kaç yıldır aynı şeyleri söylüyor kâğıttan okur gibi, söylerken de naif ve tuhaf görünüyor. Fakat neden bir türlü kafamdan çıkmıyor Saşa? Neden?

Bekçi vurmayı bırakmıştı. Pencerenin altında ve bahçede kuşlar patırdamaya başladı, sis bahçeden uzaklaştı ve etraftaki her şey gülümsemeyi andıran bir bahar ışığı ile ışıl ışıl aydınlandı. Güneşin ısıttığı ve şefkatle sarıp sarmaladığı bahçe kısa sürede tamamen canlandı, çiy damlaları elmas misali yapraklarda parıldadı, ne vakittir bakımsız kalmış eski bahçe bu sabah alabildiğine genç ve alımlı görünüyordu.

---

* Bekçilerin devriye gezerken ses çıkarmak için kullandığı, ucuna iple bir top bağlı ahşap el aleti. (ç.n.)

Babûlya çoktan uyanmıştı. Saşa dolgun bas sesiyle öksürmeye başlamıştı. Aşağıda semaverin getirildiği ve sandalyelerin çekildiği işitildi.

Saat yavaş ilerliyordu. Nadya çoktan yataktan kalkmış ve bahçeye gezmeye çıkmıştı, sabahsa devam ediyordu hâlâ.

İşte Nina İvanovna, gözleri ağlamaktan şişmiş, elinde de bir bardak maden suyu. Nina İvanovna ispritizma ve homeopatiyle uğraşıyor, çok okuyor ve aklına düşen şüphelerden söz etmeyi seviyordu ve öyle geliyordu ki Nadya'ya, tüm bunlar içlerinde derin ve esrarengiz bir mana barındırıyordu. Şimdi Nadya annesini öptü ve onunla birlikte yürümeye başladı.

— Neden ağladın, anne? –diye sordu.

— Dün gece yatmadan önce ihtiyar bir adamla kızının hayatını anlatan bir hikâyeye başladım. İhtiyar bir yerde görev yapıyor, müdürü de kızına âşık oluyor. Sonuna kadar okumadım, ama gözyaşlarımı tutamadığım bir yer oldu, –dedi Nina İvanovna ve bardaktan bir yudum aldı.– Bu sabah hatırlayınca yine ağladım biraz.

— Bense şu günlerde öyle neşesizim ki, –dedi Nadya bir süre sustuktan sonra.– Geceleri neden uyuyamıyorum acaba?

— Bilmiyorum, canım. Ben geceleri uyuyamadığımda, gözlerimi sımsıkı kapatıyorum, işte böyle ve kafamda Anna Karenina'yı canlandırıyorum, nasıl yürüdüğünü, nasıl konuştuğunu, ya da antik dönemden kalma tarihi bir olayı canlandırıyorum...

Nadya annesinin kendisini anlamadığını ve anlayamayacağını hissetti. Hayatında ilk kez hissetmişti bunu, hatta öyle ki, dehşete düştü ve kaçıp saklanmak istedi; bu yüzden odasına gitti.

Saat ikideyse yemeğe oturuldu. Günlerden çarşambaydı, yani perhiz günü, bu nedenle büyükanneye perhiz borşu* ve lapalı çapak balığı getirdiler.

---

* Ortodoks orucu dolayısıyla et ya da hayvansal yağ kullanılmadan pişirilen borş çorbası. (ç.n.)

Saşa büyükanneyi kızdırmak için hem etli çorbadan, hem de perhiz borşundan yedi. Yemek sırasında sürekli şakalar yapardı, ama bunlar muhakkak ders vermek amacını güden tumturaklı şakalar olurdu ve espri yapmadan önce upuzun ve ölü gibi zayıf parmaklarını yukarı kaldırdığı, çok hasta olduğu ve muhtemelen fazla bir ömrünün kalmadığı akıllara geldiği için, hiç komik olmazdı; böyle zamanlarda öyle acırlardı ki ona, ağlamak raddesine gelirlerdi.

Yemekten sonra büyükanne dinlenmek için odasına çekildi, Nina İvanovna bir süre piyano çaldı, sonra o da gitti.

— Ah, tatlı Nadya, –diye başladı Saşa her zamanki yemek sonrası konuşmasına,– ah, keşke dinleseniz beni! Keşke!

Nadya eski bir koltuğa gömülmüş, gözleri kapalı oturuyor, Saşa ise sakin sakin bir köşeden diğerine odayı adımlıyordu.

— Keşke okumaya gitseniz! –diyordu.– Sadece aydınlanmış ve kutsal insanlar ilginçtir, lazım olan onlardır sadece. Bu gibi insanların sayısı ne kadar artarsa, Tanrı'nın krallığı yeryüzüne o kadar çabuk gelecek. O vakit şehrinizde yavaş yavaş taşlar devrilmeye başlayacak, her şey tepetaklak olacak, her şey değişecek, adeta sihir yapılmış gibi. Ve o vakit burada muazzam ölçülerde, şaheser binalar, harikulade bahçeler, olağanüstü fıskiyeler ve muhteşem insanlar meydana çıkacak... Ama bu değil önemli olan. Önemli olan şu ki, bizim şimdi anladığımız ve gördüğümüz şekliyle kalabalıklar, bu fena güruh o vakit olmayacak, çünkü her insan inanç besleyecek ve neden yaşadığını bilecek ve hiç kimse sırtını kalabalığa yaslamaya çalışmayacak. Cancağızım, şekerim, muhakkak gidin! Bu hareketsiz, renksiz ve kusurlu yaşamdan gına geldiğini gösterin herkese. Hiç değilse kendinize gösterin bunu!

— Olmaz, Saşa. Ben evleniyorum.

— Yeter ama! Ne diye evleneceksiniz ki?

Bahçeye çıkıp biraz gezdiler.

— Ve ne olursa olsun, cancağızım, sürdüğünüz bu aylak yaşamın ne kadar kirli, ahlaken ne kadar düşkün olduğunu iyice düşünmeniz, anlamanız gerek, –diye devam etti Saşa.– Anlayın lütfen, farzı misal, siz, anneniz ve babûlkanız hiçbir şey yapmadığına göre, demek ki sizin için bir başkası çalışıyor, başka birinin ömrünü tüketiyorsunuz; peki ahlaken temiz mi bu, sizce de kirli değil mi?

Nadya "evet, doğru" demek istiyordu; anladığını söylemek istiyordu; ama gözlerinde yaşlar belirdi, birden suskunlaştı, tüm bedenini sıktı ve odasına gitti.

Akşama doğru Andrey Andreyiç geliyor ve her zamanki gibi uzun uzun keman çalıyordu. Konuşkan olduğu söylenemezdi ve kemanı seviyordu, belki de çaldığı sırada susabilmesiydi sebebi. Saat onu geçtikten sonra paltosunu giymiş gitmek üzere evden çıktığı sırada Nadya'yı kucakladı ve hırsla yüzünü, omuzlarını, ellerini öpmeye başladı.

— Canım, bir tanem, harikulade sevgilim!.. –diye mırıldıyordu.– Ah, öyle mutluyum ki! Sevinçten çıldırıyorum!

Ve sanki Nadya bunu uzun süre önce, hem de çok uzun süre önce işitmiş, ya da bir yerlerde okumuştu... çoktan kenara atılmış, yırtık, eski bir romanda.

Saşa salonda masada oturuyor ve tabağı uzun beş parmağının üstüne koymuş çay içiyordu; Babûlya pasiyans açıyor, Nina İvanovna okuyordu. Kandilde ateş çıtırdıyor, her şey sakin ve huzurlu görünüyordu. Nadya iyi geceler dileyip yukarı odasına çekildi ve yatağa girmesiyle uyuması bir oldu. Ama önceki gece olduğu gibi, gün ışır ışımaz uyandı. Uyumak istemiyordu, yüreğinde bir huzursuzluk, bir ağırlık vardı. Başını dizlerine koyup oturuyor, nişanlısını, düğünü düşünüyordu... Nedense

annesinin müteveffa kocasını sevmediğini ve şimdi hiçbir şeyi olmadığını, tamamen kayınvalidesine, yani Babûlya'ya bağımlı yaşadığını hatırladı. Ve Nadya ne kadar düşünürse düşünsün, neden şimdiye kadar annesinde özel ve sıra dışı bir şey gördüğünü, onun neden basit, sıradan ve mutsuz bir kadın olduğunu fark etmediğini çözemiyordu.

Aşağıda Saşa da uyumuyordu, nasıl öksürdüğü işitiliyordu. Tuhaf ve naif biri, diye düşünüyordu Nadya ve bu adamın tüm hayallerinde, tüm o harikulade bahçelerde, olağanüstü fıskiyelerde saçma bir şeylerin olduğu hissediliyordu. Ama nedense bu adamın naifliğinde, hatta bu saçmalıkta öyle muhteşem bir şey vardı ki, acaba gidip okumalı mı gerçekten diye düşünmesiyle birlikte bütün kalbi, bütün göğsü buz kesiyor, sevinç ve coşku hissiyle dolup taşıyordu.

— Ama en iyisi düşünmemek, en iyisi düşünmemek... –diye fısıldıyordu.– Bunu düşünmemek gerek.

"Tik-tok..." –diye vuruyordu bekçi uzaklarda bir yerde.– "Tik-tok... tik-tok..."

III

Saşa haziranın ortasında birden sıkıldı ve Moskova'ya dönmek için hazırlık yapmaya başladı.

— Bu şehirde yaşayamıyorum, –diyordu asık suratla.– Ne su tesisatı var, ne kanalizasyonu! Yemek yemeye iğreniyorum: Mutfaktaki pisliğin haddi hesabı yok...

— Bekle hele, kayıp oğul! –diyerek ikna etmeye çalışıyordu büyükanne nedense fısıldayarak,– düğün ayın yedisinde!

— İstemiyorum.

— E hani eylüle kadar bizde kalmak istiyordun?

— Gördüğün gibi artık istemiyorum. Çalışmam lazım!

Yaz mevsimi nemli ve soğuk geçiyordu, ağaçlar ıslaktı, bahçede her şey asık suratla ve kasvetle bakıyordu etrafa ve insan gerçekten de çalışmak istiyordu. Aşağıdaki ve yukarıdaki odalarda yabancı kadın sesleri işitiliyor, büyükannenin katında dikiş makinesi tıkırdıyordu; çeyizi yetiştirmeye çalışıyorlardı. Nadya'nın sırf çeyizlik kürkleri bile altı parçaydı ve büyükannenin söylediğine göre en ucuzu üç yüz ruble tutmuştu! Bu telaş Saşa'nın sinirlerine dokunuyordu; odasında oturup kızıyordu; ama yine de onu kalması için ikna etmeyi başardılar ve o da temmuzun birinde gideceğine, daha erken ayrılmayacağına söz verdi.

Zaman hızla akıyordu. Petrus günü* öğleden sonra Andrey Andreyiç Nadya'yla birlikte, genç çift için uzun süredir hazırlanan kiralık evi bir kere daha gözden geçirmek maksadıyla Moskova Sokağı'na gitti. Ev iki katlıydı, ama şimdilik sadece üst katı döşenmişti. Salonda parke gibi boyanmış parlak bir zemin, Viyana sandalyeler**, kuyruklu piyano ve nota sehpası vardı. İçerisi boya kokuyordu. Duvarda yaldızlı çerçeve içinde büyük bir yağlıboya tablo asılıydı: Üryan bir hanımefendi ve yanında da leylak rengi kulpu kırık bir vazo.

— Muhteşem bir tablo, –dedi Andrey Andreyiç ve saygıyla iç çekti.– Şişmaçevski'nin*** eseri.

Daha sonra içinde yuvarlak bir masa, kanepe ve parlak mavi kumaşla kaplanmış koltuklarla misafir odası geliyordu. Kanepenin üzerinde Peder Andrey'i başında

---

* Havariler Petrus ve Pavlus'un anıldığı Slav halk bayramı. Eski takvime göre 29 Haziran, yeni takvime göre 12 Temmuz'da kutlanır. Yaz mevsiminde düğünler oruç döneminin bittiği bu günden sonra yapılır. (ç.n.)

** Thonet firmasının imal ettiği meşhur bükme ağaç sandalyeler "viyana sandalye" olarak da anılır. (ç.n.)

*** Bu uydurma Polonyalı soyadının içinde "şiş" kökü dikkat çekmekte. Bu ifade Rusçada başparmakla yapılan edebe aykırı hareketi nitelemek için kullanılır. (ç.n.)

kalimavkion* ve göğsünde nişanlarla gösteren büyük bir fotoğraf vardı. Sonra büfeli yemek odasına girdiler, sonra da yatak odasına; burada alacakaranlıkta yan yana iki yatak duruyordu ve sanki yatak odası döşenirken burada her şeyin her zaman çok güzel olacağı, aksinin imkânsız olduğu gösterilmek istenmişti. Andrey Andreyiç, Nadya'yı oda oda gezdiriyor ve bu esnada sürekli belinden tutuyordu; Nadya ise kendisini zayıf ve kabahatli hissediyor, bütün bu odalardan, yataklardan, koltuklardan nefret ediyor, üryan hanımefendi ise midesini kaldırıyordu. Andrey Andreyiç'e karşı duyduğu sevginin tükendiğini, hatta belki de onu hiçbir zaman sevmediğini apaçık görüyordu artık; ama bunu nasıl, kime ve neden söyleyeceğini günler ve geceler boyu düşünmesine rağmen anlamıyor, anlayamıyordu... Andrey Andreyiç, Nadya'nın belini tutuyor ve öyle müşfik ve mütevazı konuşuyor, öyle mutlu hissediyordu ki kendine ait bu dairede dolaşırken; Nadya ise bütün bunlarda yalnızca pespayelik görüyordu; aptalca, naif ve katlanılmaz bir pespayelik, belini saran kolsa sert ve soğuk bir demir kasnaktı adeta. Her an kaçıp hüngür hüngür ağlamaya, ya da pencereden atlamaya hazırdı. Andrey Andreyiç onu banyoya götürdü, burada uzanıp duvarın içine gömülmüş bir musluğa dokunmasıyla suyun akması bir oldu.

— Nasıl ama? –dedi ve güldü.– Çatı katına yüz kovalık** bir su deposu koydurdum, böylece suyumuz da olacak.

Biraz avluda dolandılar, sonra sokağa çıktılar ve bir araba tuttular. Yoğun toz bulutları uçuşuyordu etrafta, belli ki yağmur yağmak üzereydi.

— Üşümedin ya? –diye sordu Andrey Andreyiç toz yüzünden gözlerini kısarak.

---

* Ortodoks din adamı başlığı. (ç.n.)

** Yaklaşık 12,3 litreye denk eski Rus hacim ölçüsü. (ç.n.)

Nadya susuyordu.

— Dün Saşa nasıl laf dokundurmuştu bana hiçbir şey yapmadığım için, hatırlıyor musun, –dedi Andrey Andreyiç bir süre sustuktan sonra.– Ne diyebilirim ki, haklı olan o! Hem de sonuna kadar! Ne bir şey yaptığım var, ne de yapabildiğim. Canım benim, neden böyle sence? Neden günün birinde alnıma bir kokart takıp bir memuriyete girdiğim düşüncesi bile bana iğrenç geliyor? Bir avukat ya da Latince öğretmeni ya da şehir meclisi üyesi görünce neden fena oluyorum? Ey, Rusya Ana! Ey Rusya Ana, ne kadar da çok aylak ve yararsız insan taşıyorsun sırtında hâlâ! Ne kadar da çok var sırtında benim gibilerden, ey cefakâr ana!

Ve hiçbir şey yapmamasını genelleştiriyor, bunda zamanın tipik bir özelliğini görüyordu.

— Evlendiğimizde, –diye devam etti,– birlikte köye gideceğiz, canım, çalışacağız birlikte! Irmağıyla, bahçesiyle küçük bir toprak parçası alacağız, ter dökeceğiz, hayatı gözlemleyeceğiz... Ah, öyle güzel olacak ki!

Şapkasını çıkardı ve saçları rüzgârda dalgalandı, Nadya ise dinliyor ve şöyle düşünüyordu: "Tanrım, eve gitmek istiyorum! Tanrım!" Tam eve varmak üzereyken Peder Andrey'in yanından geçtiler.

— İşte babam da geliyor! –diye sevindi Andrey Andreyiç ve şapkasını salladı.– Seviyorum bizim babalığı doğrusu, –dedi arabacının parasını öderken.– Muhteşem bir ihtiyar. İyi kalpli bir ihtiyar.

Nadya tüm akşam misafirlerin orada olacağını, oyalamak, gülümsemek, keman dinlemek, her türlü saçmalığa kulak vermek ve sadece düğünden konuşmak gerekeceğini düşünerek sinirli ve keyifsiz bir halde eve girdi. Büyükanne misafirlerin yanında her zaman nasılsa yine aynı şekilde, ciddi, ipek elbisesiyle kabarık ve vakur oturuyordu semaverin başında. Yüzünde kurnaz gülümsemesiyle Peder Andrey girdi içeri.

— Sağlığınızın yerinde olduğunu görmekten ötürü fevkalade memnun oldum ve dahi sükûnet buldum, – dedi büyükanneye ama söylediklerinde ciddi mi olduğunu, yoksa şaka mı yaptığını anlamak zordu.

IV

Rüzgâr pencereleri, çatıyı dövüyordu; kulağa bir ıslık çalınıyor, sobanın içinde ev cini* kasvetle ve kederle şarkısını söylüyordu. Saat gece yarısını geçmişti. Evde herkes çoktan yatağa girmiş, ama kimse uyumamıştı. Aşağıda hâlâ keman çalınıyor gibi geliyordu Nadya'ya. Sert bir çarpma sesi işitildi, pencerenin panjuru çengelinden boşanmış olsa gerekti. Bir dakika sonra üstünde gecelik, elinde mumla Nina İvanovna girdi içeri.

— O çarpan da neydi, Nadya? –diye sordu.

Tek örgüde topladığı saçları ve ürkek gülümsemesiyle annesi bu fırtınalı gecede olduğundan daha yaşlı, daha alımsız ve daha kısa görünüyordu. Kısa süre önce annesini nasıl da sıra dışı bir kadın olarak gördüğünü ve söylediklerini nasıl da gururla dinlediğini hatırladı Nadya; ama şimdi bir türlü bu sözleri anımsayamıyordu; belleğine düşen her şey alabildiğine zayıf ve gereksizdi.

Sobada birkaç bas sesin şarkısı yankılandı, "Aah, ya Rabbiii, aaah!" dendiği işitildi hatta. Nadya yatağa oturup birden saçlarına yapıştı ve hüngür hüngür ağlamaya başladı.

— Anne, anneciğim, –dedi,– canım annem, bir bilsen, neler çektiğimi! Rica ediyorum senden, yalvarıyorum, bırak gideyim! Yalvarıyorum!

— Nereye? –diye sordu anlamayarak Nina İvanovna ve yatağa oturdu.– Nereye gideceksin ki?

---

* Domovoy. Slav folklorunda evin koruyucu ruhu. (ç.n.)

Nadya uzun uzun ağlıyor, tek kelime dahi edemiyordu.

— Bırak gideyim bu şehirden! –dedi nihayet.– Düğün olmamalı ve olmayacak da, lütfen anla! Bu adamı sevmiyorum... Ondan bahsetmeye dahi tahammülüm yok.

— Olmaz, bir tanem, olmaz, –dedi alelacele Nina İvanovna fevkalade korkarak.– Sakinleş biraz, canın sıkılmış sadece. Geçer. Olur bunlar. Andrey'le münakaşa ettiniz galiba; ama sevgililer bir bozuşur, bir barışır.

— Git, anne, git! –diyerek hıçkırıklara boğuldu Nadya.

— Evet, –dedi Nina İvanovna bir süre sustuktan sonra.– Ne zamandır çocuktun, bir kız çocuğuydun, ama şimdi nişanlısın. Doğada hiç bitmeyen bir madde dönüşümü vardır. Ne zaman bir anneye, bir kocakarıya dönüştüğünü fark etmeyeceksin bile ve senin de tıpkı benimki gibi başına buyruk bir kızın olacak.

— Canım annem, iyi kalpli annem, sen akıllısın ama mutsuzsun, –dedi Nadya,– hem de çok mutsuzsun, neden böyle pespaye laflar ediyorsun? Tanrı aşkına, neden?

Nina İvanovna bir şeyler söylemek istedi, ama tek kelime dahi edemedi, hıçkırarak odasına gitti. Bas sesler yeniden uğuldadı sobanın içinde, birden korkunç hale gelmişti her şey. Nadya yataktan fırladı ve annesine koştu. Ağladığı belli olan Nina İvanovna üstüne mavi battaniyeyi çekmiş yatağında yatıyordu, elinde de bir kitap vardı.

— Anneciğim, dinle beni! –dedi Nadya.– Yalvarıyorum sana, iyice düşün ve anla lütfen! Lütfen anla hayatımızın ne derece küçük ve haysiyet kırıcı olduğunu. Gözlerim açıldı, artık her şeyi görüyorum. Ne ki senin şu Andrey Andreyiç'in? Kafası çalışmıyor, anne, hem de hiç! Ey yüce Tanrım! Anla lütfen, anne, o adam aptalın teki!

Nina İvanovna bir hamlede doğruldu.

— Sen de, ninen de işkence ediyorsunuz bana! –dedi

hıçkırdıktan sonra.– Yaşamak istiyorum ben! Yaşamak! –diye tekrarladı ve üst üste göğsünü yumrukladı.– Beni serbest bırakın artık! Gencim daha, yaşamak istiyorum, sizse beni kocakarıya çevirdiniz!..

Acı acı ağlamaya başladı, uzandı ve büzüşerek battaniyenin altına girdi, bu haliyle öyle küçük, acınası ve aptal görünüyordu ki. Nadya odasına döndü, giyindi ve pencerenin önüne oturup sabahı beklemeye başladı. Bütün gece oturup düşündü, avludaysa bir şeyler sürekli panjurlara vurup ıslık çalıyordu.

Sabah büyükanne rüzgârın geceleyin bahçedeki bütün elmaları silkelediğinden ve yaşlı bir erik ağacını devirdiğinden şikâyet ediyordu. Lambaları yaktıracak kadar renksiz, ışıksız ve neşesizdi içerisi; herkes soğuktan şikâyet ediyordu ve yağmur pencerelere vuruyordu. Çaydan sonra Nadya Saşa'nın odasına girdi ve tek kelime etmeden köşedeki koltuğun önünde diz çöküp elleriyle yüzünü kapadı.

— Ne oldu? –diye sordu Saşa.

— Dayanamıyorum... –dedi Nadya.– Şimdiye kadar nasıl yaşamışım burada, aklım almıyor! Nişanlımdan iğreniyorum, kendimden iğreniyorum, bütün bu anlamsız ve aylak yaşantıdan iğreniyorum...

— Demek öyle... –dedi Saşa neler olduğunu henüz anlayamayarak.– Tamam... Peki.

— Usandım bu hayattan, –diye devam etti Nadya,– bir gün daha dayanamam burada. Yarından tezi yok gideceğim. Beni de yanınıza alın, Tanrı aşkına!

Saşa bir dakika boyunca şaşkın şaşkın Nadya'nın yüzüne baktı; sonra nihayet anladı ve çocuk gibi sevindi. Kollarını savurdu ve sevinçten dans eder gibi terliklerini yere vurmaya başladı.

— Harikulade! –diyordu ellerini birbirine sürterek.– Tanrım, öyle iyi oldu ki!

Nadya ise hemen o anda olağanüstü önemli ve anlamlı bir şeyler söylemesini bekleyerek kocaman ve âşık gözlerini kırpmadan, büyülenmişçesine ona bakıyordu; Saşa henüz bir şey söylememişti, ama o çoktan önünde yeni, engin ve daha önce bilmediği şeylerin açılmakta olduğunu hissediyor ve artık ona beklentilerle dolu, ucunda ölüm bile olsa her şeye hazır bir insan gibi bakıyordu.

— Yarın gidiyorum, –dedi Saşa biraz düşündükten sonra,– ve siz de beni uğurlamak için istasyona geleceksiniz... Bagajınızı kendi valizlerimin arasına koyacağım ve size de bilet alacağım; üçüncü zilin ardından vagona gireceksiniz, böylece yola çıkacağız. Moskova'ya kadar bana eşlik edersiniz, ondan sonra da tek başınıza Petersburg'a gidersiniz. Pasaportunuz var mı?*

— Var.

— Yemin ederim, ne hayıflanacak ne de pişman olacaksınız, –dedi Saşa kendini kaptırarak.– Gidip okul okuyacaksınız, sonrası kadere kalmış. Hayatınızı baş aşağı çevirince her şey değişecek. En önemlisi, hayatı baş aşağı çevirmek, gerisi önemsiz. O halde, yarın gidiyoruz, öyle mi?

— Ah, evet! Tanrı aşkına!

Nadya fazla heyecanlandığını, yüreğine görülmemiş bir ağırlığın çöktüğünü, şimdi yolculuk başlayana kadar acı çekmesi ve ıstırap içinde düşünmesi gerektiğini hissediyordu; ama üst kattaki odasına gelip yatağa girmesiyle, hemen uyuması bir oldu ve göz yaşlarının kuruduğu yüzünde bir gülümsemeyle akşama kadar deliksiz bir uyku çekti.

---

* Rusya'da çarlık döneminden beri vatandaşlar kimlik yerine pasaport taşır. (ç.n.)

V

Araba çağırması için birini yolladılar. Nadya başında şapka ve üstünde paltosuyla bir kere daha annesine, odasına ve eşyalarına bakmak için yukarı çıktı; odasında hâlâ sıcak olan yatağın yanında ayakta dikildi bir süre, etrafını inceledi, sonra ses çıkarmadan annesinin odasına gitti. Nina İvanovna uyuyordu, oda sessizdi. Nadya annesini öpüp saçlarını düzeltti, bir iki dakika kadar dikildi başında... Sonra acele etmeden aşağıya döndü.

Avluda şiddetli bir yağmur yağıyordu. Tümüyle ıslanmış üstü kapalı bir araba girişin önünde duruyordu.

— Sen sığmazsın, Nadya, –dedi büyükanne uşak valizleri yerleştirmeye başlayınca.– Tam uğurlayacak havayı bulḍun! Evde kalsan daha iyi. Baksana şu yağmura!

Nadya bir şeyler söylemek istedi ama yapamadı. Derken Saşa Nadya'yı oturttu, ayaklarını ve bacaklarını battaniyeyle örttü. Sonra kendi de yanına sığıştı.

— Uğurlar ola! Tanrı'ya emanet! –diye bağırıyordu büyükanne basamaklı girişten.– Moskova'dan bize yazmayı unutma, Saşa!

— Olur. Hoşça kalın, Babûlya!

— Göklerin kraliçesi korusun seni!

— Hava da hava yani! –dedi Saşa.

Nadya ancak şimdi ağlayabildi. Büyükanneyle vedalaşırken, annesine bakarken bir türlü inanamasa da evden temelli ayrıldığını şimdi apaçık görüyordu artık. Elveda, şehir! Ve birden aklına düştü her şey: Andrey, Andrey'in babası, yeni daire, vazolu üryan hanımefendi; ama bunların hiçbiri ne korkutuyor, ne de bunaltıyordu onu; tersine, gözüne naif ve önemsiz görünüyor ve gitgide gerilerde kalıyordu. Yolcular vagona binip tren harekete geçtiğindeyse, tüm bu büyük ve ciddi geçmiş tortop büzülüp küçücük oldu, o ana kadar pek az göze çarpan azametli ve engin gelecek çiçek gibi açılmaya baş-

ladı. Yağmurun vagonun pencerelerini dövdüğü, dışarıda sadece yeşil tarlaların göründüğü ve telgraf direkleriyle tellerdeki kuşların gelip geçtiği sırada ansızın bir sevinç Nadya'nın nefesini kesti: Özgür olmaya, okumaya gittiğini, bununsa çok eskilerde Kazaklığa gitmek* dedikleri şeye denk olduğunu hatırladı. Hem gülüyor, hem ağlıyor, hem de dua ediyordu.

— Sorun değiil! –diyordu Saşa gülümseyerek.– Sorun değiil!

VI

Sonbahar, ardından da kış geçti. Nadya çoktan kuvvetli bir özlem duymaya başlamıştı, her gün annesini, büyükannesini ve de Saşa'yı düşünüyordu. Sakin ve yumuşak bir dille kaleme alınmış mektuplar geliyordu evden, görünüşe göre her şey çoktan affedilmiş ve unutulmuştu. Mayısta sınavlar bitince sağlığı ve neşesi yerinde, eve doğru yola çıktı ve Saşa'yla görüşmek için yolda Moskova'da durdu. Saşa geçen yaz nasılsa yine öyleydi: Saçı başı dağınık, sakallı, üstünde yine aynı redingot ve yelken bezi pantolon, gözleri yine büyük ve muhteşem; ama sağlıksız ve ıstırap çeker bir görüntüsü vardı; hem yaşlanmış, hem zayıflamıştı ve sürekli öksürüyordu. Üstelik nedense bu kez Nadya'nın gözüne renksiz ve taşralı görünmüştü.

— Ya Rabbi, Nadya gelmiş! –dedi Saşa ve neşeyle güldü.– Canım benim, cancağızım!

Litografyacıda oturdular bir süre, içerisi sigara dumanıyla dolmuştu ve havasızlık derecesinde mürekkep ve boya kokuyordu; sonra Saşa'nın odasına geçtiler, burası

* Türkçedeki "dağa çıkmak" deyimine yakın bir olguya işaret eden Rusça ifade (uhodit v kazaçestvo). Rusya tarihinde otoritenin baskısından yılan halk kimi zaman isyan ederek nispeten daha özgür bir yaşam vaat eden Kazaklığa kaçmıştır. (ç.n.)

da duman altında kalmıştı ve her yer tükürük içindeydi; masada soğumuş semaverin yanında üstünde koyu renk bir kâğıtla birlikte kırık bir tabak duruyordu ve hem masada, hem de yerde çok sayıda ölü sinek vardı. Buradaki her şey Saşa'nın tertipten uzak bir özel hayatı olduğunu, gelişigüzel yaşadığını, gündelik konforu küçümsediğini ve eğer birileri onunla kişisel mutluluğu, kişisel hayatı, ona duyduğu sevgi hakkında konuşacak olursa, hiçbir şey anlamayacağını ve sadece güleceğini gösteriyordu.

— Bir sorun olmadı, her şey yolunda gitti, –diye anlatıyordu Nadya aceleyle.– Annem sonbaharda Petersburg'a beni ziyarete geldi; söylediğine göre, büyükanne kızmıyormuş, sadece sürekli odama gidip duvarları takdis ediyormuş.

Saşa gülen gözlerle bakıyor, ama sürekli öksürüyor ve sesi çatlıyordu, Nadya ise sürekli onu inceliyor ve gerçekten ciddi bir hastalığı mı olduğunu, yoksa sadece ona mı öyle geldiğini anlayamıyordu.

— Saşa, canımın içi, –dedi,– ama siz hastasınız!

— Yok, önemli bir şey değil. Hastayım, ama çok değil...

— Ah, Ya Rabbi, –diye heyecanlandı Nadya,– neden tedavi görmüyorsunuz, neden sağlığınıza dikkat etmiyorsunuz? Sevgili Saşa, canımın içi, –dedi ve birden gözyaşlarına boğuldu ve nedense hayalinde hem Andrey Andreyiç, hem vazolu üryan hanımefendi, hem de artık kendisine çocukluk kadar uzak gelen tüm geçmişi canlandı; Saşa artık gözüne geçen yılki kadar özgün, entelektüel ve ilginç görünmediği için de ağlamıştı.– Sevgili Saşa, siz çok ama çok hastasınız. Bu kadar solgun ve zayıf olmamanız için ne gerekirse yapmaya hazırım. Öyle borçluyum ki size! Benim için ne kadar çok şey yaptığınızı hayal bile edemezsiniz, canım Saşa! Esasen benim için en yakın, en aileden diyebileceğim insan artık sizsiniz.

Bir süre oturdular, konuştular; şimdi, Nadya kışı Petersburg'da geçirdikten sonra, Saşa'dan, sözlerinden, gülümsemesinden ve tüm bedeninden vakti geçmiş, eskilerde kalmış, çoktan tükenmiş ve belki de mezara girmiş gibi bir hava yayılıyordu.

— Yarından sonra Volga'ya gideceğim, –dedi Saşa,– sonra da kımıza.* Kımız içmek istiyorum. Bir tanıdığım da karısıyla birlikte benimle geliyor. Harikulade bir insan karısı; sürekli aklını çelmeye çalışıyorum okumaya gitmesi için. Hayatını baş aşağı çevirmesini istiyorum.

Bir süre daha konuştuktan sonra istasyona gittiler. Saşa çay ve elma ısmarladı; tren hareket edip de Saşa gülümseyerek mendilini salladığında ise bacaklarından bile belliydi çok hasta olduğu ve uzun süre yaşayamayacağı.

Nadya kendi şehrine öğle vakti geldi. İstasyondan eve giderken, gözüne sokaklar çok geniş, evlerse küçük ve basık göründü; kimsecikler yoktu, kızıl paltosuyla Alman akortçuya rastladı sadece. Ve bütün binalar sanki tozla kaplıydı. İyice yaşlanmış, fakat yine eskisi gibi kilolu ve alımsız büyükanne Nadya'yı kollarıyla sardı ve yüzünü torununun omzuna gömerek uzun uzun ağladı, bir türlü ondan ayrılamıyordu. Nina İvanovna da çok fena yaşlanmış ve güzelliğini yitirmişti, baştan aşağı süzülmüş gibiydi, ama yine eskisi gibi belini sıkan bir elbise giyiyor ve parmaklarında pırlantalar parlıyordu.

— Canım benim! –diyordu tüm bedeniyle titreyerek.– Canım benim!

Sonra oturdular ve sessizce ağladılar. Hem büyükannenin, hem de annesinin geçmişin geri dönüşü olmayacak şekilde sonsuza dek kaybolduğunu hissettikleri belliydi: Ne cemiyet içindeki konumları vardı artık, ne eski itibarları, ne de evlerine misafir çağırma hakları; kaygısızca

* Tüberküloz hastaları at sütünden yapılan kımız içeceğiyle şifa arar, bu tür tedavilerin yapıldığı yerlere giderdi. (ç.n.)

tatlı tatlı akıp giden hayatın orta yerinde bir gece vakti ansızın polis evi basıp arama yaptığında, ev sahibinin ise zimmetine para geçirdiği, sahtecilik yaptığı anlaşıldığında böyle olur ve işte o zaman sonsuza kadar elveda, tatlı ve kaygısız hayat!

Nadya yukarı çıktı ve aynı yatağı, beyaz ve sade perdelerin çekili olduğu aynı pencereleri gördü, pencerelerdense güneşle yıkanan aynı canlı ve gürültülü bahçeyi. Masasına, yatağına dokundu, oturdu, düşündü. Yemekte karnını güzelce doyurdu; lezzetli, yağlı kaymakla birlikte çay içti, ama artık bir şeyler eksikti, odalarda bir boşluk hissediliyor, tavanlar alçak geliyordu. Akşam olunca yatağa girip üstünü örttü ve nedense bu sıcak ve epey yumuşak yatakta yatmayı komik buldu.

Bir dakikalığına Nina İvanovna geldi, oturdu, kabahat işlemiş insanlar nasıl otururlarsa tıpkı o şekilde, ürkekçe ve büyük bir dikkatle.

— Ee, Nadya, nasılsın bakalım? –diye sordu bir süre sustuktan sonra.– Memnunsun, değil mi? Çok memnunsun, değil mi?

— Memnunum, anne.

Nina İvanovna kalktı, Nadya'yı ve pencereleri takdis etti.

— Bense gördüğün gibi dindar oldum, –dedi.– Biliyor musun, artık felsefeyle uğraşıyorum ve sürekli düşünüyor, düşünüyorum... Artık benim için de pek çok şey gün gibi ortada. Bana öyle geliyor ki, evvela yaşam bir bütün olarak prizmadan geçirilmeli.

— Söylesene, anne, büyükannenin sağlığı nasıl?

— İyi gibi. Sen o zaman Saşa'yla birlikte ayrılıp eve telgraf çektiğinde, büyükannenin okumasıyla düşüp bayılması bir oldu; üç gün kıpırdamadan yattı. Sonra sürekli dua edip ağladı. Ama şimdi iyi gibi.

Nina İvanovna ayağa kalkıp odayı adımladı.

"Tik-tok..." –diye vuruyordu bekçi.– "Tik-tok, tik-tok..."

— Evvela yaşam bir bütün olarak prizmadan geçirilmeli, –dedi,– yani, başka şekilde söylemek gerekirse, yaşam bilincimizde en basit unsurlarına ayrılmalı, tıpkı yedi temel renk gibi ve her bir unsuru ayrı ayrı incelenmeli.

Nina İvanovna'nın başka neler söylediğini ve odadan ne zaman çıktığını Nadya duymadı, çünkü hemen uykuya dalmıştı.

Mayıs geride kaldı, haziran geldi. Nadya artık eve alışmıştı. Büyükanne semaverle ilgileniyor, derin derin içini çekiyordu; Nina İvanovna akşamları felsefesini anlatıyordu; eskiden olduğu gibi evde bir sığıntı gibi yaşıyordu ve her kuruş için büyükanneye başvurmak zorundaydı. Evde çok fazla sinek vardı ve odaların tavanları sanki her geçen gün daha da alçalıyordu. Babûlya ve Nina İvanovna, Peder Andrey ve Andrey Andreyiç'le karşılaşmaktan korktukları için sokağa çıkmıyorlardı. Nadya bahçede, sokakta yürüyor, evlere, kül rengi çitlere bakıyordu ve sanki şehirde her şey uzun süre evvel ihtiyarlamış, ömrünü tamamlamıştı ve her şey ya bir son, ya da taze ve yeni bir şeylerin başlangıcını bekliyordu. Ah, kaderin gözlerinin içine dosdoğru ve cesurca bakmanın, kendini haklı görmenin, neşelenmenin ve özgür olmanın mümkün olacağı bu yeni ve berrak hayat bir an önce gelse keşke! Ama er ya da geç gelecek bu hayat! Çünkü öyle bir zaman gelecek ki dört hizmetçinin ancak bodrum katında tek göz odada pislik içinde yaşayabildiği büyükannenin evinden iz bile kalmayacak, öyle bir zaman gelecek ki bu ev unutulacak, kimse onu hatırlamayacak. Nadya'yı eğlendiren tek şey komşu avlunun çocuklarıydı; bahçede gezdiği sırada çocuklar çite vurup kahkahalar atarak onu kızdırmaya çalışıyordu:

— Nişanlı! Nişanlı!

Saratov'daki Saşa'dan mektup gelmişti. Kendine has neşeli, şıkır şıkır elyazısıyla Volga seyahatinin oldukça başarılı geçtiğini, ama Saratov'da biraz rahatsızlandığını, sesini yitirdiğini ve iki haftadır hastanede yattığını yazıyordu. Nadya bunun ne manaya geldiğini anladı ve emin olmaya benzer bir önsezi sardı benliğini. Ama bu önsezinin ve Saşa hakkında düşündüklerinin eskisi kadar onu endişelendirmediğini fark etmek canını sıktı. Yaşamak için tutkulu bir arzu duyuyor, Petersburg'a dönmek istiyor ve Saşa'yla ahbaplığı artık gözüne hoş, ama geçmişte, çok uzak geçmişte kalmış bir şey gibi görünüyordu! Bütün gece uyumadı ve sabah pencerenin önüne oturup etrafı dinledi. Gerçekten aşağıdan bazı sesler geliyordu; endişe içindeki büyükanne çabuk çabuk bir şeyler sormaya başladı. Sonra birileri ağladı... Nadya aşağıya indiğinde büyükanne köşede durmuş dua ediyordu,* yüzünden ağladığı belliydi. Masanın üstünde bir telgraf vardı.

Nadya büyükannenin ağlayışını dinleyerek uzun uzun odayı adımladı, sonra telgrafı alıp okudu. Dün sabah Saratov'da Aleksandr Timofeyiç, ya da kısaca Saşa'nın ince hastalıktan hayatını kaybettiği bildiriliyordu.

Büyükanne ve Nina İvanovna cenaze ayini ısmarlamak için kiliseye gittiler, Nadya ise daha uzunca bir süre odayı adımlayıp düşündü. Hayatının Saşa'nın istediği gibi baş aşağı çevrildiğini, burada yalnız, yabancı ve gereksiz olduğunu ve buradaki her şeyin de kendisi için gereksiz olduğunu, geçmişle bağlarının koptuğunu ve bu geçmişin adeta yandığını ve küllerinin rüzgârda savrulduğunu apaçık görüyordu. Saşa'nın odasına girdi, bir süre burada durdu.

"Elveda, canım Saşa!" –diye düşünüyor ve gözlerinin önünde yeni, uçsuz bucaksız, engin bir hayatın hayali

---

* Rus evlerinde kutsal tasvirler genellikle bir köşede toplanır. (ç.n.)

canlanıyordu ve henüz belirsiz, sırlarla dolu bu hayat onu çekiyor ve yanına çağırıyordu.

Eşyalarını toplamak için yukarı çıktı, ertesi sabah da ailesiyle vedalaştı, canlı ve neşeli bir halde şehri terk etti, hem de bir daha geri dönmemek niyetiyle.

Edebiyat Öğretmeni

I

At toynaklarının ahşap döşemeye vurduğu işitildi; tavladan önce yağız Kont Nulin'i çıkardılar, sonra kır Velikan'ı, sonra da kız kardeşi Mayka'yı. Hepsi de mükemmel ve pahalı atlardı. İhtiyar Şelestov Velikan'ı eyerledi ve kızı Maşa'ya dönüp şöyle dedi:

— Hadi, Mariya Godfrua, gel bin. Hoppa!

Maşa Şelestova ailenin en küçüğüydü; 18 yaşına gelmişti bile ama ailede onu küçük sayma alışkanlığından hâlâ vazgeçmemişlerdi, bu yüzden herkes ona Manya ve Manyusya* diye seslenirdi; fakat hevesle müdavimi olduğu sirkin şehre gelmesinden sonra herkes ona Mariya Godfrua** demeye başladı.

— Hoppa! –diye bağırdı Velikan'ın sırtına binerken.

Kız kardeşi Varya, Mayka'ya bindi; Nikitin ise Kont Nulin'e, subayların kendi atları vardı ve böylece beyaz subay üniformaları ve siyah amazonkalarla*** alacalı bir

---

* Rusçada bütün erkek ve kadın isimleri küçültmeye tabidir. Mariya ismi en sık Maşa şeklinde küçültülürken, Manya ve Manyusya varyantları daha fazla samimiyet ve şefkat bildirir. (ç.n.)

** Bir zamanlar Çehov'un memleketi Taganrog'u da ziyaret etmiş olan Godfrua Kardeşler Sirki'nin at binicisi. (ç.n.)

*** On dokuzuncu yüzyılda kadınların at binerken giydiği genelde koyu renkli, uzun ve geniş etekli ve silindir şapkayla tamamlanan elbise. (ç.n.)

görünüm sergileyen uzun ve güzel atlı alayı adeta yürüyüşle avludan çıkıp yola koyuldu.

Nikitin atlara bindikleri ve sonra da dışarı çıktıkları sırada Manyusya'nın nedense sadece kendisine dikkat gösterdiğini fark etti. Endişeli gözlerle Nikitin ve Kont Nulin'i süzüyor ve şöyle diyordu:

— Sergey Vasilyiç, dizginini hep sıkı tutun. Korkmasına izin vermeyin. Rol yapıyor.

Altındaki Velikan, Kont Nulin'le çok iyi arkadaş olduğundan mı, yoksa tesadüfen mi bilinmez, dün ve evvelsi gün olduğu gibi bugün de sürekli Nikitin'le yan yana gidiyordu. Nikitin ise Maşa'nın mağrur kır hayvanın üstünde oturan küçük ve biçimli bedenine, ince profiline ve ona hiç yakışmayan ve olduğundan daha yaşlı gösteren silindir şapkasına bakıyordu; sevinç, şefkat ve coşkuyla bakıyor, söylediklerini dinliyor, pek az anlıyor ve şöyle düşünüyordu:

"Kendime söz veriyorum, Tanrı üstüne yemin ediyorum ki ürkeklik etmeyeceğim ve hemen bugün ona açılacağım..."

Saat akşam altıyı geçmişti; beyaz akasya ve leylakların kuvvetli koku yaydığı, öyle ki havanın ve ağaçların kendilerinin de bu koku yüzünden adeta kıpırdamadan donup kaldığı vakitler. Şehir bahçesinde müzik çalmaya başladı bile. Atların ayakları taş döşeli yola çın çın vuruyor; her taraftan kahkahalar, konuşmalar, bahçe kapısı çarpmaları işitiliyordu. Karşıdan gelen askerler subaylara selam duruyor, liseliler Nikitin'in önünde eğiliyordu; görünüşe göre, gezintiye çıkan, bahçedeki müziğe yetişmeye çalışan herkesin çok hoşuna gitmişti atlı alayını izlemek. Hava öyle sıcak, göğe gelişigüzel dağılmış bulutların görüntüsü öyle yumuşak, kavakların ve akasyaların geniş sokağı tamamen kat edip yolun karşısındaki evlerin balkonlarına ve ikinci katlarına kadar ulaşan gölgeleri öyle uysal ve huzurlu ki!

Şehrin dışına çıkınca büyük yolda tırısa kalktılar. Burada artık akasya ve leylak kokmuyor, müzik işitilmiyordu, buna karşın tarla kokusu yükseliyor, taze çavdar ve buğdaylar yeşil yeşil ışıyor, yer sincapları cırlıyor, ekin kargaları gaklıyordu. İnsan başını çevirdiği her yerde yeşillik görüyordu, sadece kimi yerlerde sebze bahçelerinin karaltısı, uzakta, mezarlığın solunda da çiçeklenen elma ağaçlarının meydana getirdiği beyaz bir şerit seçiliyordu.

Mezbahaların yanından geçtiler, sonra da bira fabrikasının ve kır bahçesine varmak için acele eden askeri bando kalabalığını geride bıraktılar.

— Polyanski'nin atı çok iyi, itirazım yok, –diyordu Manyusya Nikitin'e gözleriyle Varya'nın yanında giden subayı işaret ederek.– Ama bir kusuru var. Sol ayağındaki şu beyaz leke tamamen yersiz ve bakın, başını savuruyor. Alışkanlığından vazgeçirmek imkânsız artık, ölene kadar savurmaya devam edecek.

Manyusya da tıpkı babası gibi tutkulu bir atseverdi. Birinde iyi bir at olduğunu görünce ıstırap duyar ve başkalarının atında eksiklik bulunca sevinirdi. Nikitin ise atlardan hiç anlamazdı, dizgini ha boşta tutmuşsun ha sıkı tutmuşsun, ha tırısa kalkmışsın, ha dörtnala, onun için hepsi aynıydı; duruşunun doğallıktan uzak ve gergin olduğunu ve bu yüzden Manyusya'nın ondan ziyade eyerde düzgün oturmasını bilen subaylardan hoşlandığını hissediyordu sadece. Ve onu subaylardan kıskanıyordu.

Kır bahçesinin yanından geçtikleri sırada içlerinden biri uğrayıp Seltzer suyu içmelerini teklif etti. Onlar da uğradılar. Bahçede sadece meşeler yetişiyordu; ağaçlar daha yeni başlamıştı yeşillenmeye, öyle ki şimdi taze yaprakların arasından sahnesi, masaları ve salıncaklarıyla birlikte bütün bahçe, dahası büyük şapkalara benzeyen bütün kuzgun yuvaları görünüyordu. Atlılar ve yanlarındaki hanımefendiler masalardan birinin yakınlarında

atlarından indiler ve Seltzer suyu istediler. Bahçede gezen tanıdıklar yanlarına gelmeye başladı. Yüksek çizmeler giyen askeri doktor ve müzisyenlerini bekleyen bando şefi de vardı aralarında. Doktor, Nikitin'i öğrenci sanmış olsa gerekti, çünkü şöyle sormuştu:

— Tatile mi gelmiştiniz acaba?

— Hayır, sürekli buradayım, –diye yanıtladı soruyu Nikitin.– Lisede öğretmen olarak çalışıyorum.

— Gerçekten mi? –diye şaşırdı doktor.– Bu kadar gençsiniz ve şimdiden öğretmenlik yapıyorsunuz?

— Genç mi? 26 yaşındayım... Tanrı'ya şükürler olsun.

— Sakalınız, bıyığınız var, doğru, ama yine de görünüşünüze bakınca 22-23'ten fazla demez kimse. Ne kadar da genç gösteriyorsunuz!

"Bu ne domuzluk!" –diye düşündü Nikitin.– "Bu da süt kuzusu gibi görüyor beni!"

Gençliğinden söz açılmasından fevkalade rahatsız olurdu, özellikle de kadınların ya da öğrencilerin yanında. Bu şehre gelip de vazifeye başladığından beri genç göstermesinden nefret eder olmuştu. Öğrenciler ondan korkmuyor, yaşlılar "delikanlı" diye sesleniyor, kadınlar uzun akıl yürütmelerini dinlemektense onunla dans etmek için daha fazla heves gösteriyordu. Ve şimdi on yıl yaşlanabilmek için çok şeyler vermeye razıydı.

Bahçeden sonra yola devam edip Şelestov'ların çiftliğine gittiler. Burada giriş kapısının önünde durup kâhyanın karısı Praskovya'yı çağırdılar ve ondan yeni sağılmış süt istediler. Sütü kimse içmedi, herkes bakışıp güldü, sonra da atlarını geri sürdüler. Geri döndüklerinde kır bahçesinde müzik çalmaya başlamıştı bile; güneş mezarlığın arkasına saklanmıştı ve gökyüzünün yarısı günbatımı yüzünden kıpkırmızıydı.

Manyusya yine Nikitin'le yan yana gidiyordu. Nikitin onu nasıl büyük bir tutkuyla sevdiğinden söz açmak

istiyor, ama subayların ve Varya'nın duymasından korkarak susuyordu. Manyusya da susuyordu ve Nikitin'in neden sustuğunu ve neden onunla yan yana gittiğini sezerek öyle mutlu oluyordu ki, yer, gök, şehir ışıkları, bira fabrikasının kara silueti, her şey gözlerinde kaynaşarak müşfik ve güzel bir şeye dönüşüyor, Kont Nulin de adeta havalanıp kızıl gökyüzüne tırmanmak istiyordu.

Eve geldiler. Bahçede masanın üstünde semaver kaynamaya başlamıştı bile. Masanın bir ucunda ihtiyar Şelestov bölge mahkemesinden memur ahbaplarıyla oturmuş, alışkanlığı olduğu üzere bir şeyleri eleştiriyordu.

— Resmen hödüklük! –diyordu.– Hödüklükten başka bir şey değil. Evet, efendim, hö-dük-lük!

Manyusya'ya âşık olduğundan beri Nikitin Şelestov'ların her şeyini beğeniyordu: Evlerini, evin bahçesini, akşam çayını, hasır sandalyeleri, yaşlı dadıyı ve hatta ihtiyarın sıkça söylemeyi sevdiği "hödüklük" kelimesini. Hoşuna gitmeyen tek şey köpek ve kedilerin bolluğuydu, bir de terastaki büyük kafeste üzgün üzgün inleyen Mısır güvercinleri. Avlu ve odalarda o kadar çok köpek vardı ki, Şelestov'larla tanışıklığı boyunca sadece ikisini ayırt etmeyi öğrenebilmişti: Muşka ve Som. Muşka küçük, kıllı suratlı, tüyleri keçeleşmiş, kızgın ve şımarık bir köpekti. Nikitin'den nefret ediyordu; onu görünce her seferinde başını yan yatırıp dişlerini gösteriyor ve başlıyordu: "rrr... hırr... hırr..."

Sonra sandalyenin altına oturuyordu. Nikitin onu kovalayıp çıkarmaya çalıştığındaysa yürekleri dağlayan bir havlama koyuveriyordu, bunun üzerine şöyle diyordu sahipleri:

— Korkmayın, ısırmaz. Uslu köpektir.

Som ise uzun bacaklı, sopa gibi sert kuyruklu kocaman kara bir köpekti. Yemek yenirken ya da çay içilirken genellikle sessizce masanın altında gezer ve kuyruğuyla

çizmelere ve masanın ayaklarına vururdu. İyi huylu aptal bir köpekti bu, ama başını yemek yiyenlerin kucağına koyma ve salyasıyla pantolonları kirletme alışkanlığı yüzünden Nikitin ona tahammül edemiyordu. Çok kereler bıçağın sapıyla alnına vurmayı, burnuna fiske atmayı, azarlamayı ve şikâyet etmeyi denedi, ama hiçbir şey pantolonunu lekelenmekten kurtaramadı.

Atlı geziden sonra çay, reçel, peksimet ve tereyağı çok lezzetli gelmişti. İlk bardağı büyük bir afiyetle ve konuşmadan içti herkes, ikinci bardaktan önceyse tartışmaya koyuldular. Çay veya yemek masasında tartışmaları her seferinde Varya başlatırdı. Varya 23 yaşındaydı, alımlıydı, Manyusya'dan daha güzeldi, evdeki en akıllı ve eğitimli kişi olarak görülürdü, müteveffa annenin yerini alan evin büyük kızına yakışır şekilde ciddiyet ve katılığı elden bırakmazdı. Misafir ağırlarken ev sahibi sıfatıyla bluz giyerdi, subaylara soyadlarıyla seslenirdi, Manyusya'ya kız çocuğu gözüyle bakar ve onunla bir öğretmen edasıyla konuşurdu. Kendine "kız kurusu" derdi, bu da demekti ki evleneceğinden emindi.

Her türden konuşmayı, hatta hava durumu hakkındakileri bile, muhakkak tartışmaya çevirirdi. Herkesin sözlerinde tutarsızlık bulmak, açığını yakalamak, ağzından çıkan ifadenin üstüne gitmek bir çeşit tutkuydu onun için. Bir konudan söz etmeye başlıyorsunuz, o ise hemen gözlerini yüzünüze dikiyor ve birden araya giriyor: "Bir dakika, bir dakika, Petrov, evvelsi gün tam tersini söylüyordunuz!"

Ya da yüzünde alaycı bir gülümsemeyle şöyle diyor: "Fakat, görüyorum ki üçüncü şubenin* ilkelerini vaaz etmeye başladınız. Kutlarım sizi."

---

* Dekabrist Ayaklanması'nın bastırılmasından sonra 1826'da Çarlık yönetimi tarafından kurulan siyasi polis teşkilatı. 1880'de lağvedilerek genel polis teşkilatına dönüştürülmüştür. (ç.n.)

Bir nükte yaptığınızda ya da kelime oyunu, hemen sesini duyuyorsunuz: "Bayat!" ya da: "Hiç orijinal değil!" Eğer nükteyi yapan bir subaysa, küçümser bir yüz ifadesi takınıp şöyle diyor: "Orrrdu mizahı!"

Ve bu "rrr"... öyle etkili çıkıyordu ki, Muşka hemen sandalyenin altından ona yanıt veriyordu: "rrr... hırr... hırr..."

Bu defa çay başındaki tartışma Nikitin'in lise sınavlarından söz açmasından sonra başlamıştı.

— Bir dakika, Sergey Vasilyiç, –diye kesti sözünü Varya.– Öğrencilerin zorlandığını söylüyorsunuz. Peki, sorabilir miyim size, kim suçlu? Mesela siz sekizinci sınıf öğrencilerine "Psikolog olarak Puşkin" konulu bir kompozisyon ödevi vermişsiniz. Birincisi, böyle zor konular vermek yanlış; ikincisiyse, Puşkin'in neresi psikolog? Hadi Şedrin, ya da mesela Dostoyevski olsa neyse, ama Puşkin büyük bir şairdir, o kadar.

— Şedrin ayrı, Puşkin ayrı, –diye yanıt verdi Nikitin asık yüzle.

— Sizin lisede Şedrin'i büyük bir yazar olarak görmediklerini biliyorum,* ama mesele bu değil. Söyler misiniz, Puşkin'in neresi psikolog?

— Psikolog değil mi yani? Hemen örnekler vereyim size.

Ve Nikitin *Onegin*'den, sonra da *Boris Godunov*'dan birkaç parça okudu.

— Burada psikoloji falan görmüyorum, –diye iç çekti Varya.– Psikolog diye insan ruhunun kıvrımlarını tasvir eden kişiye denir, okuduklarınızsa muhteşem şiirler, o kadar.

---

* 1870 ve 80'lerin gimnazyum, yani lise müfredatına atıf. Bu müfredatta "Yeni Rus edebiyatı" kapsamında eserleri okutulan son yazar Nikolay Gogol idi. Bu da bir sonraki kuşağa ait olan Saltıkov-Şedrin'in muhtemelen politik saiklerle dışarıda bırakılması demek. (ç.n.)

— Ben biliyorum sizin aradığınız psikolojiyi! –diye gücendi Nikitin.– Siz birilerinin kör testereyle parmağımı doğramasını ve benim de var gücümle bağırmamı istiyorsunuz, size göre psikoloji işte bu.

— Hiç orijinal değil! Fakat hâlâ ispatlamış değilsiniz bana: Puşkin'in neresi psikolog?

Nikitin köhnelik, dar görüşlülük ya da bu neviden gördüğü şeylere itiraz etmek durumunda kaldığında genellikle yerinden fırlar, iki eliyle birden başını tutar ve inleye inleye bir köşeden diğerine koşmaya başlardı. Bu sefer de aynısı olmuştu: Yerinden fırladı, başını tuttu ve inleye inleye masanın etrafını dolandı, sonra da biraz ileriye oturdu.

Nikitin'e subaylar arka çıktı. Yüzbaşı Polyanski, Varya'yı Puşkin'in aslında bir psikolog olduğuna temin etmeye koyuldu ve bunu ispat için Lermontov'dan iki dizeyi örnek gösterdi; Teğmen Gernet, Puşkin bir psikolog olmasaydı Moskova'da onun için bir anıt dikmeyeceklerini söyledi.

— Hödüklük bu! –diye işitildi masanın öbür ucundan.– Aynen böyle dedim valiye: Ekselansları, hödüklüktür bu!

— Artık tartışmıyorum! –diye bağırdı Nikitin.– "Onun krallığının sonu gelmeyecek!"* Yeter! Ah, kaybol gözümün önünden, lanet köpek! –diye bağırdı başını ve patisini dizlerine koyan Som'a.

"Rrr... hırr... hırr..." –diye işitildi sandalyenin altından.

— Haksız olduğunuzu itiraf edin! –diye bağırdı Varya.– İtiraf edin!

Fakat tam bu sırada misafir genç kızlar geldi ve tartışma kendiliğinden sona erdi. Herkes salonun yolunu tuttu. Varya kuyruklu piyanonun başına oturdu ve dans

* İncil'den (Luka, 1:33). Ortodoks Amentüsü'ne giren ifade. (ç.n.)

müziği çalmaya başladı. Önce vals yaptılar, sonra polka, sonra Yüzbaşı Polyanski'nin bütün odalardan geçirdiği *grand-rond*'lu bir kadril, sonra yeniden valse döndüler.

İhtiyarlar dans sırasında salonda oturup sigara içtiler ve gençleri izlediler. Edebiyata ve sahne sanatına sevgisiyle ünlenen, şehir kredi ortaklığının direktörü Şebaldin de vardı aralarında. Yerel "Müzik ve Drama Topluluğu"nu kuran Şebaldin temsillere de katılırdı, ama nedense her zaman sadece komik uşak rolünü oynar ya da kelimeleri uzata uzata *Günahkâr*'ı* okurdu. Şehirdeki lakabı "mumya" idi, çünkü uzun boylu, aşırı zayıf, damarları çıkık bir adamdı ve her zaman törensel bir yüz ifadesine ve donuk bakan, hareketsiz gözlere sahipti. Sahne sanatını o kadar içtenlikle severdi ki sakal ve bıyığını bile tıraş ederdi, bu da onun mumyaya daha fazla benzemesine sebep olurdu.

Grand-rond'dan sonra kararsızlıkla yan yan Nikitin'e yaklaştı, öksürdü ve şöyle dedi:

— Çay masasında çıkan tartışma sırasında orada bulunma memnuniyetine eriştim. Tamamen paylaşıyorum fikrinizi. Biz sizinle aynı görüşteyiz ve sizinle laflamayı çok isterim. Lessing'in *Hamburg Dramaturjisi*'ni okumuş muydunuz acaba?

— Hayır, okumadım.

Şebaldin dehşete düştü,** sanki parmakları yanmış gibi ellerini salladı ve hiçbir şey söylemeden geri geri Nikitin'den uzaklaştı. Şebaldin'in görünüşü, sorusu ve

---

* Aleksey Konstantinoviç Tolstoy'un bir şiiri. Hikâyenin yazıldığı dönemde amatör topluluklar tarafından bıkkınlık verecek kadar sık okunmasıyla meşhurdu. (ç.n.)

** Modern dramanın şekillenmesinde önemli bir rol oynayan *Hamburg Dramaturjisi*'nin tam çevirisi Rusya'da ilk kez Edebiyat Öğretmeni'nin yazılmasından birkaç yıl önce yayımlandı. Çehov bir mektubunda, kitabı okumadığını söylediği için Lessing'e meraklı bir tanıdığının "dehşete düştüğünden" söz eder. (ç.n.)

şaşkınlığı komik gelmişti Nikitin'e, ama yine de şöyle düşünmeden edemedi:

"Aslında hiç hoş değil. Edebiyat öğretmeniyim ama henüz Lessing'i okumadım. Okumak gerek."

Akşam yemeğinden önce herkes, gençler ve yaşlılar, *kader* oynamaya oturdular. İki deste kâğıt aldılar: Biri herkese eşit dağıtıldı, diğeri kapalı olarak masaya kondu.

— Bu kart kimin elindeyse, –diye başladı ihtiyar Şelestov merasim havasında ikinci destenin en üstündeki kartı kaldırarak,– şimdi çocuk odasına gidip dadıyla öpüşmek onun kaderidir.

Dadıyla öpüşme şerefi Şebaldin'in payına düştü. Hepsi birden etrafını sarıp onu çocuk odasına götürdüler ve kahkahalarla sırtına vurup dadıyla öpüşmeye zorladılar. Büyük bir gürültü koptu...

— O kadar tutkulu olmaya gerek yok! –diye bağırıyordu Şelestov gözünden yaş gelene kadar gülerken.– O kadar tutkulu olmaya gerek yok!

Nikitin'in kaderine herkesin günahını çıkarmak düştü. Salonun ortasında bir sandalyeye oturdu. Bir şal getirip üstünü örttüler. Günah çıkarmaya ilk Varya geldi.

— Günahlarınızı biliyorum, –diye başladı Nikitin karanlığın içinden Varya'nın sert profiline bakarak.– Söyleyin bana, küçük hanım, hangi sebepten ötürü her gün Polyanski'yle geziyorsunuz? Boşuna değil haliyle, gezip tozmak süvariyle!*

— Hiç orijinal değil, –dedi Varya ve dönüp gitti.

Ardından şalın altında büyük kıpırtısız gözler parladı, karanlıkta hoş bir profil belirdi ve Nikitin'e Manyusya'nın odasını hatırlatan uzun zamandır aşina olduğu pahalı koku duyuldu.

— Mariya Godfrua, –dedi ve kendi sesini tanıyamadı, öyle müşfik ve yumuşaktı ki bu ses,– nedir günahınız?

---

* Lermontov'un "Tolstaya'ya" epigramından. (ç.n.)

Manyusya gözlerini kısıp ona dil çıkardı, sonra da güldü ve dönüp gitti. Bir dakika sonra salonun ortasında durmuş ellerini çırpıyor ve bağırıyordu:

— Yemek, yemek, yemek!

Bunun üzerine herkes yemek odasına hücum etti.

Yemekte Varya yine bir tartışma başlattı, üstelik bu kez babasıyla. Polyanski ciddiyetle yiyor, kırmızı şarap içiyor ve Nikitin'e bir seferinde kış mevsimi savaştayken bütün gece dizlerine kadar bataklıkta nasıl dikildiğini anlatıyordu; düşman yakındı, öyle ki ne konuşmaya ne sigara içmeye izin vardı, gece soğuk ve karanlıktı, insanın içine işleyen bir rüzgâr esiyordu. Nikitin dinliyor ve yan gözle Manyusya'ya bakıyordu. Manyusya gözünü kırpmadan ona bakıyordu, sanki bir şey düşünüyordu ya da dalıp gitmişti... Bu Nikitin'in hem hoşuna gidiyor hem de ona işkence ediyordu.

"Neden bana öyle bakıyor?" –diye düşünüyordu eziyet çekerek.– "Çok rahatsız edici. Fark edebilirler. Ah, henüz ne kadar da genç, ne kadar naif!"

Gece yarısı misafirler dağılmaya başladı. Nikitin bahçe kapısından çıktığı sırada evin ikinci katında küçük bir pencere açıldı ve Manyusya göründü.

— Sergey Vasilyiç! –diye seslendi Manyusya.

— Ne buyurmuştunuz?

— Biliyor musunuz... –dedi Manyusya belli ki söyleyecek bir şey arayarak.– Biliyor musunuz... Polyanski birkaç gün içinde fotoğraf makinesiyle gelip hepimizin resmini çekeceğine söz verdi. Herkesin toplanması lazım.

— Olur.

Manyusya kayboldu, pencere çarptı ve hemen o anda evin içinde birileri piyano çalmaya başladı.

"Ne ev ama!" –diye düşünüyordu Nikitin sokağın karşısına geçerken.– "Sadece Mısır güvercinlerinin inlediği ev, ki o da sevinçlerini başka türlü ifade edemediklerinden!"

Ama neşe içinde yaşayanlar sadece Şelestov'lar değildi. Nikitin iki yüz adım atmamıştı ki başka bir evden daha piyano sesleri işitildi. Biraz daha ilerledi ve bir bahçe kapısının önünde balalayka çalan bir mujik gördü. Bahçedeyse bir orkestra Rus şarkılarından oluşan bir potpuri patlattı...

Nikitin, Şelestov'lardan yarım verst ileride, ahbabı coğrafya ve tarih öğretmeni İppolit İppolitiç'la birlikte yıllık üç yüz rubleye tuttuğu sekiz odalı bir dairede yaşıyordu. İppolit İppolitiç henüz ihtiyar bir adam değildi, kızıl sakallıydı, kısa ve kalkık bir burnu, zanaatkârlarınki gibi, entelektüel görünmeyen, kaba saba, ama temiz bir yüzü vardı; Nikitin eve döndüğünde onu masaya oturmuş, öğrenci haritalarını düzeltirken buldu. Ona göre en gerekli ve en önemli şey coğrafyada harita çizimi, tarihte ise kronoloji bilmekti; geceler boyu oturur ve mavi kurşunkalemiyle kız ve erkek öğrencilerin çizdiği haritaları düzeltir ya da kronoloji tabloları oluştururdu.

— Bugün hava ne kadar da muhteşem! –dedi Nikitin İppolit İppolitiç'ın odasına girerek.– Odada nasıl oturabildiğinize şaşıyorum doğrusu.

İppolit İppolitiç konuşkan biri değildi; ya susar ya da herkesin zaten bildiği bir şeyi söylerdi. Bu kez şöyle yanıtladı:

— Evet, harika bir hava. Şimdi mayıs, yakında asıl yaz gelecek. Yaz ise kışa benzemez. Kışın soba yakmak gerekir, yazınsa soba yakmadan da sıcak olur. Yazın geceleri pencereyi açarsın, hava yine de sıcaktır, ama kışın çift pencereye rağmen yine de soğuk olur.

Nikitin masanın yanında bir dakika bile oturmamıştı ki sıkıldı.

— İyi geceler! –dedi yerinden kalkıp esneyerek.– Size kendimle ilgili romantik bir şey anlatmak istemiştim, ama sizin derdiniz gününüz coğrafya! İnsan size aşktan

söz eder, sizse hemen, "Kalka Nehri Muharebesi kaç yılında olmuştu?" diye sorarsınız. Muharebelerinizin de, Çukotka burunlarınızın da canı cehenneme!

— Neden kızıyorsunuz?

— Canım sıkıldı da ondan!

Böylece Manyusya'ya henüz açılamadığı ve şimdi aşkı hakkında konuşacak kimsesi olmadığı için canı sıkılarak çalışma odasına gitti ve kanepeye uzandı. Çalışma odası karanlık ve sessizdi. Uzanmış karanlığa bakarken Nikitin nedense, bundan iki ya da üç yıl sonra bir sebepten ötürü Petersburg'a gideceğini, Manyusya'nın da onu istasyona kadar uğurlayıp ağlayacağını düşünmeye başladı; Petersburg'da bir an önce eve dönmesi için yalvardığı uzun bir mektup alacaktı ondan. O da ona cevap yazacaktı... Şöyle başlayacaktı mektubuna: Canım sıçanım...

— Evet, tam da bu şekilde, canım sıçanım, –dedi ve güldü.

Yatışı rahat değildi. Kollarını başının altına koydu ve sol bacağını kanepenin sırtına attı. Rahatlamıştı. Bu sırada pencere belirgin biçimde koyuluğunu yitirmeye başladı ve avluda uykulu horozların öttüğü duyuldu. Nikitin Petersburg'dan döndüğünü, Manyusya'nın istasyonda onu karşıladığını ve sevinçten çığlık çığlığa boynuna atıldığını düşünmeye devam etti; ya da, daha iyisi, kurnazlık yapabilirdi: Gece sessiz sedasız gelecek, aşçı kadın ona kapıyı açacaktı, sonra parmak uçlarında yatak odasına geçip sessizce soyunacak ve hop yatağa! Manyusya uyanınca da sevince bak sevince!

Hava iyice aydınlanmıştı. Çalışma odası ve pencereler yoktu artık. Bugün yanından geçtikleri bira fabrikasının basamaklı girişinde Manyusya oturuyor ve bir şeyler söylüyordu. Sonra Nikitin'in koluna girdi ve ikisi birlikte kır bahçesine doğru yürümeye başladılar. Nikitin meşeleri ve şapkaya benzeyen kuzgun yuvalarını gördü

burada. Yuvalardan biri sallanmaya başladı ve içinden Şebaldin başını uzatıp yüksek sesle bağırdı: "Lessing'i okumadınız!"

Nikitin tüm bedeniyle irkildi ve gözlerini açtı. İppolit İppolitiç kanepenin karşısında dikilmiş ve başını geriye atmış kravatını bağlıyordu.

— Kalkın bakalım, vazife sizi bekler, –diyordu.– Ayrıca kıyafetle uyumak yanlıştır. Kıyafet zarar görür. Yatakta yatmak gerekir, insan önce soyunmalı...

Ve âdeti olduğu üzere herkesin bildiği şeyler hakkında uzun uzun ve fasılalarla konuşmaya başladı.

Nikitin'in ilk dersi ikinci sınıfta Rusçaydı. Saat tam dokuzda bu sınıfa girdiğinde, karatahtanın üzerinde tebeşirle iki büyük harfin yazıldığını gördü: M. Ş. Bu muhtemelen *Maşa Şelestova* anlamına geliyordu.

"Kokusunu almış bile adiler..." –diye düşündü Nikitin.– "Nasıl öğreniyorlar böyle her şeyi?"

İkinci ders beşinci sınıflarda edebiyattı. Ve burada da tahtanın üzerine M. Ş. yazılmıştı, dersi bitirip sınıftan çıktığındaysa arkasından birinin adeta paradide* gibi bağırdığını duydu:

— Hurr-a-a-a! Şelestova!!

Kıyafetleriyle uyuduğu için kafasının içi fenaydı, üstüne de bir tembellik çökmüştü. Her gün sınavlardan önce evlere dağılmayı bekleyen öğrenciler hiçbir şey yapmıyor, çile çekiyor ve sıkıntıdan yaramazlık ediyordu. Nikitin'in kendi de çile çekiyordu, yaramazlıkları fark etmiyor ve zaman zaman pencerenin yanına gidiyordu. Güneşin pırıl pırıl aydınlattığı sokağı görebiliyordu. Evlerin üstünde berrak mavi gök, kuşlar, ta uzaklarda, yeşil bahçelerin ve evlerin ötesindeyse maviye çalan korulukları, son sürat koşan trenin dumanıyla uçsuz bucaksız geniş ufuklar...

---

* Paradi: Tiyatroda üst balkon. (ç.n.)

İşte sokakta akasyaların gölgesinde kamçılarıyla oynayarak beyaz üniformalı iki subay geçti. İşte atlı servis aracında kır sakallı ve kasketli birçok Yahudi... Mürebbiye müdürün kız torunuyla geziyor... Yanında iki sokak köpeğiyle Som bir yerlere koştu... Ve işte üstünde basit, kül rengi bir elbise ve kırmızı dizüstü çorap, elinde de *Avrupa Habercisi** ile Varya geçti. Şehir kütüphanesine uğramış olsa gerekti...

Derslerin bitmesineyse daha çok var: Ta üçte bitecek! Okuldan sonra da eve değil, Şelestov'lara değil, ders için Volf'a gitmek zorunda. Sonradan Lutherciliği kabul etmiş zengin bir Yahudi olan Volf çocuklarını okula göndermek yerine ders başına beş rubleye lise öğretmenlerini evine davet ediyordu...

"Sıkıcı, sıkıcı, sıkıcı!"

Saat üçte Volf'a gitti ve Volf'un evinde oturduğu süre adeta sonsuza kadar sürdü. Saat beşte oradan ayrıldı, yedideyse pedagoji kurulunun toplantısına katılmak için okula gitmesi, dördüncü ve altıncı sınıflar için sözlü sınav çizelgesi oluşturması gerekiyordu!

Akşam geç bir vakitte liseden çıkıp Şelestov'lara doğru yürüdüğü sırada kalbi çarpıyor ve yüzü yanıyordu. Bir hafta önce, bir ay önce Manyusya'ya açılmaya niyet ettiği her seferde girişi ve sonucu olan dört başı mamur bir konuşma hazırlamıştı, ama şimdi hazırda tek bir kelime bile yoktu, kafasında her şey birbirine girmişti ve bildiği tek şey bugün *muhakkak* açılacağı ve daha fazla bekleme olanağı bulunmadığıydı.

"Onu bahçeye davet edeceğim," –diye tasarladı,– "biraz dolaşırız, sonra da açılırım..."

Evin girişinde hiç kimse yoktu; salona girdi, sonra da misafir odasına... Burada da kimse yoktu. İkinci katta

---

* Vestnik Yevropı. 1866-1916 yılları arasında yayın yapmış aylık dergi, on dokuzuncu yüzyıl sonlarında ülkenin en özgürlükçü yayın organı. (ç.n.)

Varya'nın biriyle tartıştığı ve çocuk odasında eve çağrılan bir terzinin makasla bir şeyler kestiği işitiliyordu.

Evde üç farklı şekilde adlandırılan küçük bir oda vardı: Küçük oda, geçiş odası ve karanlık oda. Burada içinde ilaçlar, barut ve av malzemeleriyle büyük ve eski bir dolap dururdu. Buradan kedilerin hep üstünde uyuduğu dar ve küçük, ahşap bir merdivenle ikinci kata çıkılıyordu. Odada biri çocuk odasına, diğeri misafir odasına açılan iki de kapı vardı. Nikitin yukarı çıkmak için buraya girdiğinde çocuk odasının kapısı açıldı ve sonra da öyle bir çarptı ki merdivenle dolap sallandı; üstünde koyu renk elbise, elinde de mavi bir kumaş parçasıyla koşarak Manyusya girdi içeri ve Nikitin'i fark etmeden çabucak merdivene süzüldü.

— Durun biraz... –diyerek durdurdu onu Nikitin.– Merhaba, Godfrua... İzin verirseniz...

Nefessiz kalmıştı, ne diyeceğini bilmiyordu; bir eliyle Manyusya'nın elini tutuyordu, diğeriyle de mavi kumaş parçasını. Manyusya korktuğundan mı, yoksa şaşırdığından mı bilinmez, kocaman gözlerle ona bakıyordu.

— İzin verirseniz... –diye devam etti Nikitin gitmesinden korkarak.– Size bir şey söylemem lazım... Sadece... burası uygun değil. Artık dayanamıyorum, gücüm kalmadı... Anlıyor musunuz, Godfrua, dayanamıyorum... hepsi bu...

Mavi kumaş parçası yere düştü ve Nikitin Manyusya'nın öbür elini de tuttu. Manyusya'nın benzi atmıştı, dudaklarını kıpırdattı, Nikitin'den uzaklaşmak için geri geri gidince kendini köşede duvarla dolabın arasında buldu.

— Şeref sözü, sizi temin ederim... –dedi alçak sesle Nikitin.– Manyusya, şeref sözü...

Manyusya başını geri attı, Nikitin ise onun dudaklarını öptü ve bu öpücüğün daha uzun sürmesi için yanak-

larını parmaklarının içine aldı ve böylece bir şekilde o da kendini köşede duvarla dolap arasında buldu, Manyusya ise kollarını onun boynuna doladı ve başını çenesine bastırdı.

Sonra ikisi birlikte bahçeye koştular.

Şelestov'ların bahçesi büyüktü, dört desyatinalık* bir alanı kaplıyordu. Burada yirmi kadar yaşlı akçaağaç ve ıhlamur, bir tane de ladin vardı, diğerlerinin hepsi meyve ağacıydı: Kirazlar, elmalar, armutlar, atkestanesi, kuş iğdesi... Çok da çiçek vardı.

Nikitin ve Manyusya konuşmadan ağaçlı yollarda koşuyor, gülüyor, ara sıra birbirlerine cevaplamadıkları kesik kesik sorular soruyorlardı, bahçenin üstündeyse hilal ışık saçıyor ve toprağın üstünde koyu renk otların içinden bu hilalin ışığıyla belli belirsiz aydınlanan uykulu laleler ve zambaklar "bize de aşk ilan edin" dercesine başlarını uzatıyordu.

Nikitin ve Manyusya eve döndüklerinde subaylarla genç kızlar çoktan toplanmış mazurka dansı yapıyorlardı. Yine Polyanski *grand-rond*'u tüm odalardan geçirdi, yine danstan sonra kader oynadılar. Akşam yemeğinden önce misafirler salondan ayrılıp yemek odasına geçince Nikitin'le yalnız kalan Manyusya ona sokuldu ve şöyle dedi:

— Babamla ve Varya'yla sen konuş. Ben utanırım...

Yemekten sonra Nikitin ihtiyarla konuştu. Onu dinleyen Şelestov biraz düşündü ve şöyle dedi:

— Beni ve kızımı onurlandırdığınız için size çok müteşekkirim, ama izin verirseniz sizinle dostça konuşayım. Sizinle bir baba olarak değil, bir centilmenin centilmenle konuştuğu gibi konuşacağım. Söyler misiniz lütfen, nedir bu erkenden evlenme hevesi? Sadece mujikler erken evlenir, hadi onlarda bu besbelli hödüklüktür, ama size

* 1,09 hektara denk eski Rus alan ölçüsü birimi. (ç.n.)

ne oluyor? Nedir bu genç yaşta kendi ayağına pranga vurma merakı?

— Hiç de bile genç değilim! –diye gücendi Nikitin.– Yakında 27 olacağım.

— Baba, baytar geldi! –diye bağırdı diğer odadan Varya.

Ve konuşma yarım kaldı. Nikitin'i evine Varya, Manyusya ve Polyanski uğurladı. Nikitin'in bahçe kapısına geldiklerinde şöyle dedi Varya:

— Şu sizin esrarengiz Metropolit Metropolitiç neden göstermiyor kendini? Bize gelse ya.

Nikitin odasına girdiğinde, esrarengiz İppolit İppolitiç yatağında oturmuş pantolonunu çıkarmaktaydı.

— Yatmayın, cancağızım! –dedi ona Nikitin nefes nefese.– Durun, yatmayın!

İppolit İppolitiç çabucak pantolonunu giydi ve endişeyle sordu:

— Ne oldu?

— Evleniyorum!

Nikitin ahbabının yanına oturdu ve adeta kendi haline şaşar gibi şaşkın şaşkın ona bakarak şöyle dedi:

— Düşünebiliyor musunuz, evleniyorum! Maşa Şelestova'yla. Bugün evlilik teklif ettim.

— Ne denir ki? Galiba iyi bir kız. Sadece çok genç daha.

— Evet, genç! –diye iç çekti Nikitin ve endişeyle omuzlarını kıstı.– Çok, ama çok genç!

— Lisede öğrencimdi. Onu tanıyorum. Coğrafyası fena değildi, ama tarihte kötüydü. Sınıfta da dikkatsizdi.

Nikitin birden nedense ahbabına karşı bir acıma hissetti ve gönlünü okşayacak, teskin edici bir şeyler söylemek istedi.

— Cancağızım, siz neden evlenmiyorsunuz? –diye sordu.– İppolit İppolitiç, neden misal Varya'yla evlenmi-

yorsunuz? İnsanı hayrete düşüren, harikulade bir kızdır! Gerçi tartışmayı çok sever, ama kalbi... öyle bir kalbi var ki! Daha demin sizi soruyordu. Evlenin onunla, cancağazım! Ha?

Varya'nın bu küçük ve kalkık burunlu sıkıcı adamla evlenmeyeceğini çok iyi biliyordu, ama yine de onunla evlenmesi için arkadaşını ikna etmeye çalışıyordu. Neden?

— Evlilik, ciddi bir adımdır, –dedi İppolit İppolitiç bir süre düşündükten sonra.– İyice ölçüp biçmek gerekir, böyle olmaz. Temkinli olmaktan kimseye zarar gelmez, hele ki insanın bekârlığı bırakarak yeni bir hayata başladığı evlilik gibi bir meselede.

Ve herkesin zaten bildiği şeyler hakkında konuşmaya başladı. Nikitin onu dinlemedi, izin isteyip odasına çekildi. Çabucak soyundu ve bir an evvel saadetini, Manyusya'yı ve geleceğini düşünmeye başlamak için hemen yatağa girdi, gülümsedi ve birden Lessing'i hâlâ okumadığını hatırladı.

"Okumalıyım..." –diye düşündü.– "Fakat bir dakika, neden okuyacakmışım? Canı cehenneme!"

Saadetinden yorgun düşerek hemen o anda uykuya daldı ve sabaha kadar gülümsedi.

Rüyasında at toynaklarının ahşap döşemeye vurduğunu işitti ve tavladan önce yağız Kont Nulin'i çıkardıklarını gördü, sonra kır Velikan'ı, sonra da kız kardeşi Mayka'yı.

II

"Kilise çok sıkışık ve gürültülüydü, hatta bir ara biri bağırınca Manyusya'yla beni evlendiren başrahip gözlüğünün üzerinden kalabalığa baktı ve sertçe şöyle dedi:

— Kilisenin içinde dolaşmayın ve gürültü etmeyin, sessizce durun ve dua edin. Tanrı korkusu olsun içinizde.

Bana iki ahbabım şahitlik ediyordu, Manya'nın şahitleriyse Yüzbaşı Polyanski ve Teğmen Gernet idi. Piskoposluk korosu harikulade söylüyordu. Mumların çıtırtı ve ışıltısı, kıyafetler, subaylar, bir sürü neşeli, memnun yüz ve Manya'nın hususi, adeta kuş gibi hafif görüntüsü, genel vaziyet ve izdivaç dualarının sözleri gözlerimi yaşartıyor, içimi bayram havasıyla dolduruyordu. Şöyle düşünüyordum: Son zamanlarda hayatım nasıl da çiçek açtı, ne kadar şiirsel bir güzellikle şekillendi! İki yıl önce henüz öğrenciydim, Neglinnıy'da* ucuz odalarda yaşıyordum, ne param vardı, ne bir yakınım ve o zamanki düşünceme göre, ne de bir geleceğim. Şimdiyse vilayetin en iyi şehirlerinden birinde lise öğretmeniyim, halim vaktim yerinde, beni seven ve şımartan insanlar var. Şu kalabalık, diye düşünüyordum, işte benim için toplanmış, kilisenin ortasındaki üç avizenin yanması, başdiyakozun kükremesi, şarkıcıların gayreti, hepsi benim için ve yakında karım diyeceğim şu genç varlık benim için bu kadar genç, zarif ve sevinçli. İlk karşılaşmalarımızı, şehir dışına gezilerimizi, ilanıaşk etmemi ve sanki mahsus gibi yaz boyu fevkalade iyi giden havaları hatırladım; ve bir zamanlar Neglinnıy'da sadece romanlarda ve hikâyelerde mümkün olduğunu sandığım o mutluluğu şimdi gerçekten tecrübe ediyor, onu adeta ellerimde tutuyordum.

Nikâh kıyıldıktan sonra herkes bir kargaşa içinde Manya'yla etrafımızı sardı ve içtenlikle memnuniyetlerini dile getirdi, kutladı ve mutluluk diledi. Yetmişine merdiven dayamış bir tuğgeneral sadece Manyusya'yı tebrik etti ve yaşlılara özgü cızırtılı yüksek sesiyle kilisenin her tarafından duyulacak şekilde şöyle dedi:

— Umarım, canımın içi, düğünden sonra da hep böyle bir gül çiçeği olarak kalırsınız.

---

* Moskova'nın merkezinde bir sokak. 1922'den sonraki adı Neglinnaya. (ç.n.)

Subaylar, müdür ve tüm öğretmenler terbiye gereği gülümsediler, ben de samimi olmayan hoş bir gülümsemenin yüzümde belirdiğini hissettim. Her zaman herkesin çoktan bildiği şeyleri söyleyen tarih ve coğrafya öğretmeni, tatlılar tatlısı İppolit İppolitiç sertçe elimi sıktı ve duygulanarak şöyle dedi:

— Bugüne kadar evli değildiniz ve tek başınıza yaşıyordunuz, şimdiyse evlisiniz ve iki kişi birlikte yaşayacaksınız.

Kiliseden çıkıp çeyiz olarak aldığım iki katlı sıvasız eve gittik. Manya için bu ev haricinde yirmi bin ruble para ve bir de üstünde, söylediklerine göre, bakımsızlıktan yabanileşmiş bir sürü tavuk ve ördeğin gezdiği Melitonovskaya dedikleri bekçi kulübeli bir araziyi çeyiz verdiler. Kiliseden gelince yeni çalışma odamdaki Türk divanına uzanıp gerindim ve sigara içtim; hayatta hiç olmadığı kadar yumuşak, rahat ve konforluydu yattığım yer, bu sırada misafirler 'hurra' diye bağırıyor ve girişte kötü bir orkestra tören melodileri ve envai türde saçmalık çalıyordu. Manya'nın kız kardeşi Varya, elinde kadehle ve sanki ağzı suyla doluymuş gibi tuhaf ve gergin bir yüz ifadesiyle çalışma odasına daldı koşarak; anlaşılan koşmaya devam etmek istiyordu, ama birden kahkaha atmaya ve hüngür hüngür ağlamaya başladı ve kadeh çın çın yerde yuvarlandı. Kollarına girip onu götürdük.

— Kimse anlayamıyor! –diye mırıldanıyordu daha sonra en uzak odada süt annenin yatağında yatarken.– Kimse, kimse! Aman Tanrım, kimse anlayamıyor!

Ama kız kardeşi Manya'dan dört yaş büyük olduğunu ve hâlâ evlenemediğini; kıskançlıktan değil, zamanının geçmekte olduğunu, hatta belki de geçtiğini hüzünle fark ettiği için ağladığını herkes çok iyi anlıyordu. Kadril oynandığı sırada, ağlamaktan şişmiş ve kat kat pudralanmış yüzüyle çoktan salonda yerini almıştı bile ve ben

Yüzbaşı Polyanski'nin Varya'nın önünde küçük bir dondurma tabağı tuttuğunu, onun da bunu kaşıkladığını görüyordum...

Saat sabahın beşini çoktan geçmişti. Eksiksiz ve renkli mutluluğumu tasvir etmek için günlüğüme sarıldım, altı sayfa yazarım, yarın da Manya'ya okurum, diye düşünüyordum, ama ne tuhaftır ki, kafamda her şey birbirine girmiş, bir rüya gibi muğlaklaşmıştı ve belleğimde yalnızca Varya'lı sahne canlanıyor ve şöyle yazmak istiyordum: Zavallı Varya! İşte böyle oturmalı ve yazmalıydım: Zavallı Varya! Bu arada, ağaçlar hışırdamaya başladı. Yağmur yağacak; kuzgunlar gaklıyor ve az evvel uykuya dalan Manya'mın yüzü üzgün nedense."

Sonra Nikitin uzunca bir süre el sürmedi günlüğüne. Ağustosun ilk günlerinde bütünleme ve giriş sınavları başladı, Uspenye Günü'nden* sonra da sınıf dersleri. Genellikle sabah saat dokuzda işe gitmek için evden çıkıyor, daha saat on olmadan Manya'yı, yeni evini özlemeye başlıyor ve gözünü saate dikiyordu. Alt sınıflarda oğlan çocuklarından birine dikte etme görevini veriyor ve çocuklar yazarken kendisi de gözlerini kapatıp pencerenin pervazına oturuyor ve hayal kuruyordu; ister geleceği hayal etsin, isterse de geçmişi anımsasın, her şey aynı şekilde muhteşem ve masalsı görünüyordu gözüne. Üst sınıflarda Gogol'ü ya da Puşkin'in düzyazılarını sesli okutuyor, bu da uykusunu getiriyor; hayalinde insanlar, ağaçlar, kırlar ve atlar canlanırken o da yazara hayranmış gibi yaparak iç çekip şöyle diyordu:

— Ne kadar da güzel!

Büyük teneffüs sırasında Manya ona kar gibi bembeyaz bir peçetenin içinde kahvaltılık gönderiyor, o da bu kahvaltılıkları yavaş yavaş, tadına vara vara tüketiyordu,

---

* Meryem'in Ölümü Günü. Eski takvime göre 15, yeni takvime göre 28 Ağustos'ta kutlanan Ortodoks bayramı. (ç.n.)

kahvaltıda genellikle sadece bir poğaça yiyen İppolit İppolitiç ise ona saygı ve kıskançlıkla bakıyor ve şu türden herkesin bildiği laflar ediyordu:

— İnsan yemeksiz yaşayamaz.

Liseden çıkınca Nikitin özel derse gidiyor ve beşten sonra nihayet eve döndüğünde sanki bir yıldır uğramamış gibi hem sevinç, hem de endişe duyuyordu. Nefes nefese merdivenlerden çıkıyor, Manya'yı buluyor, kucaklıyor, öpüyor ve onu sevdiğine, onsuz yaşayamayacağına dair yeminler ediyor, onu feci şekilde özlediğine dair temin ediyor ve korka korka iyi olup olmadığını, yüzünün neden böyle asık olduğunu soruyordu. Sonra ikisi birlikte yemek yiyordu. Yemekten sonra Nikitin çalışma odasındaki kanepeye uzanıp sigara içiyor, Manya ise yanı başına oturup alçak sesle anlatıyordu.

Şimdi Nikitin'in en mutlu günleri, sabahtan akşama kadar evde kalabildiği pazar ve bayram günleriydi. Bu günlerde pastoral şiirleri andıran naif ama olağanüstü hoş yaşama katılıyordu. Hiç ara vermeden akıllı ve becerikli Manya'sının yuvalarını nasıl çekip çevirdiğini gözlüyor ve kendisi de evde lüzumsuz olmadığını göstermek arzusuyla depodan şarabanı* çıkarıp sağına soluna bakmak gibi faydasız işler yapıyordu. Manyusya üç inekle dört başı mamur bir süt işletmesi kurmuştu, hem mahzende, hem de üstündeki küçük yapıda bir sürü süt testisi ve smetana** çömleği vardı, tüm bunları tereyağı için muhafaza ediyordu. Nikitin bazen şaka niyetine ondan bir bardak süt istiyor; o da korkuyordu, çünkü düzeni bozmak demekti bu, ama Nikitin gülerek onu kucaklayıp şöyle diyordu:

— Şaka yaptım, altın parçam! Şaka yaptım!

---

* Yolcu taşımak için kullanılan banklı at arabası. Fransızca *char à bancs*. (ç.n.)

** Süt mamulü ekşi krem. Rus mutfağında, Türkiye'deki yoğurt misali, önemli bir yer tutar. (ç.n.)

Ya da örneğin karısının dolapta artık işe yaramaz, taş gibi sert bir sucuk ya da peynir parçası bulduğunda ağırbaşlılığı elden bırakmadan "Boşa gitmesin, yerler bunu," dediği zamanlardaki gibi onun aşırı titizliğiyle dalga geçiyordu.

Nikitin bu kadar küçük bir parçanın sadece fare kapanı için işe yarayacağına dikkat çekiyor, o ise hararetle erkeklerin ev işlerinden hiç anlamadığını, hizmetçinin umursamayacağını, mutfağa üç pud meze göndersen onu da yiyeceğini ispata girişiyordu, bunun üzerine Nikitin pes ediyor ve coşkuyla onu kucaklıyordu. Sözlerinde haklılık payı olması sıra dışı ve hayret verici görünüyordu gözüne; kocasından farklı düşünmesini de naif ve dokunaklı buluyordu.

Bazen felsefe merakı depreşiyor ve soyut bir konu üzerine akıl yürütmeye başlıyor, o ise dinliyor ve kocasının yüzüne merakla bakıyordu.

— Seninle fevkalade mutluyum, yaşama sevincim, – diyordu karısının parmaklarını tek tek tutarak ya da saç örgüsünü çözüp yeniden örerek.– Ama sahip olduğum bu mutluluğa başıma gökten düşmüş, tesadüfi bir şey gözüyle bakmıyorum. Bu mutluluk tümüyle doğal, beklenen ve mantıkça doğru bir hadise. İnsanın kendi mutluluğunu kendisinin yarattığına inanırım ve tam da bizzat yarattığım şeyi elimde tutuyorum şimdi. Evet, lafı dolandırmadan söylüyorum, bu mutluluğu kendim yarattım, ona sahip olmak benim hakkım. Geçmişimi biliyorsun. Öksüzlük, fakirlik, mutsuz geçen bir çocukluk, hüzünlü bir ilk gençlik, tüm bu mücadele, mutluluğa giden ve taşlarını döşediğim mutluluğa giden bu yol...

Ekimde lise ağır bir kayıp yaşadı: İppolit İppolitiç'ın başında yılancık çıktı ve hayatını kaybetti. Ölümünden önceki iki gün bilincini yitirmiş bir halde sayıklıyor, ama sayıklamalarında sadece herkesin bildiği şeyleri söylüyordu:

— Volga Hazar Denizi'ne dökülür... Atlar yulaf ve saman yer...

Toprağa verildiği gün lisede ders yapılmadı. Ahbapları ve öğrencileri tabutu ve kapağını taşıdılar*, lise korosu mezarlığa gidene kadar yol boyunca *Ey Aziz Tanrı*'yı** söyledi. Cenaze alayına üç papaz, iki diyakoz, tüm erkek lisesi ve piskoposluk korosu katılmıştı geçit cüppeleriyle. Yoldan geçenler törensel cenazeyi görünce istavroz çıkarıp şöyle diyordu:

— Tanrı herkese böyle ölmeyi nasip etsin.

Duygulanan Nikitin mezarlıktan eve dönünce masanın içinde günlüğünü arayıp buldu ve şunları yazdı:

"Az önce İppolit İppolitoviç Rıjitski'yi mezara koyduk.

Rahat uyu, mütevazı emekçi! Manya, Varya ve cenazede bulunan bütün kadınlar içtenlikle ağladılar, bu sıkıcı ve sinmiş insanı tek bir kadının bile hiç sevmediğini bildiklerinden ötürü belki de. Ahbabımın mezarında güzel birkaç söz söylemek istiyordum, ama müdürün bundan hoşlanmayabileceğini, çünkü müteveffayı sevmediğini söyleyerek beni uyardılar. Düğünden sonra içimde bir sıkıntı hissettiğim ilk gün galiba bu oldu..."

Daha sonra bütün eğitim dönemi boyunca dikkate değer herhangi bir olay yaşanmadı.

Kış kışa benzemiyordu, ne ayaz vardı ne de lapa lapa yağan kar, sadece karla karışık yağmur; örneğin, Vaftiz Günü'ne*** doğru rüzgâr bütün gece sonbahar misali acı acı uluyor ve çatılar akıyordu, sabah suya batma töreni sırasındaysa polis kimseyi ırmağa bırakmıyordu, çünkü

---

* Ortodoks gelenekte tabut açık taşınır. (ç.n.)

** Ortodoks ilahisi *Agios o Theos*. (ç.n.)

*** Eski takvime göre 6 Ocak, yeni takvime göre 19 Ocak günü kutlanan Ortodoks bayramı. Bu günde inananlar İsa'nın vaftiz oluşunun anısına soğuk havaya aldırmadan ırmak, göl ya da buz deliği gibi yerlerde vaftiz ritüeli gerçekleştirir. (ç.n.)

dediklerine göre, buz şişmiş ve kararmıştı. Ama kötü havaya rağmen Nikitin tıpkı yazın olduğu gibi yine mutlu mesut yaşamaya devam ediyordu. Hatta fazladan bir eğlence daha eklenmişti: Vint* oynamayı öğrendi. Onu bazen sadece tek bir şey endişelendiriyor ve kızdırıyor, galiba tam anlamıyla mutlu olmasına engel oluyordu: Çeyizle birlikte gelen kediler ve köpekler. Odalar her zaman, özellikle de sabahları hayvanat bahçesi gibi kokuyordu ve bu kokuyu bastırmak hiçbir şekilde mümkün olmuyordu; kediler sık sık köpeklerle kavga ediyordu. Kızgın köpek Muşka'yı günde on kere besliyorlardı, köpek eskiden olduğu gibi Nikitin'i kabul etmiyor ve ona hırlıyordu:

— Rrr... hırr... hırr...

Bir keresinde Büyük Perhiz** zamanı gece yarısı, iskambil oynadığı kulüpten eve dönüyordu. Yağmur yağıyordu, etraf karanlık ve pisti. Nikitin içinde nahoş bir tortunun varlığını hissediyor, ama neden kaynaklandığını bir türlü çözemiyordu: Kulüpte on iki ruble kaybettiği için miydi, yoksa hesap gördükleri sırada ortaklarından birinin, besbelli çeyizi ima ederek Nikitin'de paranın kum gibi kaynadığını söylemesinden ötürü müydü? On iki rubleye acımıyordu ve ortağının sözlerinde gücenmesini gerektiren bir şey yoktu, ama yine de nahoştu. Eve gitmek bile istemiyordu.

— Öf, ne fena! –dedi bir fenerin yanında durarak.

Aklına on iki rubleyi havadan elde ettiği için bu paraya acımadığı düşüncesi geldi. Eğer işçi olsaydı, her kapiğin kıymetini bilir, kazanmak ve kaybetmek umurunda olurdu. Zaten bütün mutluluğu da, diye akıl yürütüyor-

* İngilizce konuşulan topraklarda *Whist* olarak bilinen ve daha sonra briçe dönüşen kart oyunu. (ç.n.)

** Hıristiyanlıkta kırk gün boyunca hayvansal besinlerden uzak durmak suretiyle tutulan oruç. Bahar aylarına rastlar, Paskalya Bayramı ile sona erer ve ruhani açıdan en önemli ibadet niteliğindedir. (ç.n.)

du, havadan, boşu boşuna elde etmişti ve aslında sağlıklı bir insan için ilaç nasıl bir lüks ise mutluluk da onun için öyleydi; insanların ezici çoğunluğu gibi bir parça ekmek bulabilmek için harcadığı çabanın altında ezilseydi, var olmak için mücadele etmek zorunda kalsaydı ve çalışmaktan sırtı ve göğsü ağrısaydı, o zaman akşam yemeği, rahat ve sıcak daire, aile saadeti bir zaruret, bir ödül, hayatını süsleyen bir şey olurdu; ama şimdi bütün bunlar tuhaf ve belirsiz bir anlama sahipti.

— Öf, ne fena! –diye tekrarladı bu düşüncelerin başlı başına kötüye işaret olduğunu çok iyi anlayarak.

Eve geldiğinde Manya yataktaydı. Düzenli biçimde nefes alıp verirken gülümsüyordu ve görünen o ki, büyük bir keyifle uyuyordu. Yanında beyaz kedi tortop yatmış mırıldıyordu. Nikitin mumu yakıp sigara içmeye başlayınca Manya uyandı ve hırsla bir bardak su içti.

— Marmeladı fazla kaçırmışım, –dedi ve güldü.– Bizimkilerde miydin? –diye sordu bir süre sustuktan sonra.

—Yok, değildim.

Varya'nın son zamanlarda büyük umut bağladığı Yüzbaşı Polyanski'nin batıdaki vilayetlerden birine tayininin çıktığını ve çoktan şehirde veda ziyaretlerine başladığını ve bu nedenle kayınpederinin evinde sıkıcı bir hava estiğini Nikitin biliyordu.

— Akşam Varya uğradı, –dedi Manya otururken.– Hiçbir şey söylemedi, ama ne kadar sıkıntı çektiği yüzünden anlaşılıyor zavallının. Dayanamıyorum şu Polyanski'ye. Şişko, şiştikçe şişmiş, yürürken ya da dans ederken yanakları sallanıyor... Kahramanım olamaz.* Ama yine de onu düzgün bir insan sayardım.

— Ben onu şimdi de düzgün bir insan sayıyorum.

---

* Tam hali "Benim romanımın kahramanı değil." Aleksandr Griboyedov'un oyunu *Akıldan Bela*'dan Rusçaya girmiş bir deyim. "Tipim değil", "ilgimi çekmiyor" manasında kullanılır. (ç.n.)

— Peki neden böyle bir fenalık etti Varya'ya?

— Neden fenalık olsun ki? –diye sordu Nikitin sırtını kabartıp gerinen beyaz kediden rahatsız olmaya başlayarak.– Bildiğim kadarıyla evlenme teklif etmedi ve herhangi bir vaatte bulunmadı.

— Peki neden sık sık geliyordu eve? Evlenme niyetin yoksa, gelme.

Nikitin mumu söndürüp uzandı. Ama ne uyumak geliyordu içinden, ne de uzanmak. Kafası bir ambar gibi büyümüş, boşalmıştı sanki ve içinde yeni ve birtakım hususi düşünceler dolanıyordu uzun gölgeler biçiminde. Dingin aile saadetine gülümseyen tasvir kandilinin yumuşak ışığı haricinde, kendisinin ve işte şu kedinin sakin sakin ve tatlı tatlı yaşadığı bu küçük dünyanın haricinde bir başka dünya daha olduğunu düşünüyordu... Ve hasrete varan bir tutkuyla, bir fabrikada ya da büyük bir atölyede kendi başına çalışmak, bir kürsüden konuşmak, yazılar yazmak, yayın yapmak, gürültü çıkarmak, yorulmak ve acı çekmek için bu başka dünyaya gitmek istedi ansızın... Kendini unutacak kadar, alabildiğine monoton hissettiren kişisel mutluluğunu umursamaz hale gelecek kadar içine gömülebileceği bir şeyler istedi. Ve hayalinde birden tıraşlı yüzüyle Şebaldin büyüdü capcanlı ve dehşet içinde şöyle dedi:

— Lessing'i bile okumadınız! Ne kadar da geri kaldınız! Tanrım, ne kadar da düştünüz!

Manya yeniden su içmeye koyuldu. Nikitin onun boynuna, tombul omuzlarına ve gerdanına baktı ve bir zamanlar kilisede tuğgeneralin söylediği kelimeyi anımsadı: Gül çiçeği.

— Gül çiçeği, –diye mırıldadı ve güldü.

Ona cevaben yatağın altından uykulu Muşka hırladı:

— Rrr... hırr... hırr...

Nikitin'in içinde soğuk bir çekice benzeyen ağır bir öfke kabardı ve Manya'ya kaba bir şeyler söylemek ve hatta yerinden fırlayıp ona vurmak istedi. Çarpıntısı başlamıştı.

— Demek ki, –diye sordu kendini tutarak,– evinize geldiğime göre muhakkak seninle evlenmek zorundaydım, öyle mi?

— Elbette. Bunu sen de çok iyi biliyorsun.

— Ne hoş.

Ve bir dakika sonra tekrarladı:

— Ne hoş.

Gereksiz bir laf söylememek ve kalbini yatıştırmak için Nikitin çalışma odasına gitti ve kanepeye yastıksız uzandı, sonra da bir süre yerde, halının üstünde yattı.

"Ne saçma!" –diyerek sakinleşmeye çalışıyordu.– "Sen eğitimcisin, en seçkin alanda çalışıyorsun... Nene gerek senin başka bir dünya? Bu zırvalık da neyin nesi!"

Fakat hemen ardından katiyen bir eğitimci olmadığını, tıpkı Yunanca öğretmeni Çek gibi yeteneksiz ve kişiliksiz bir memur olduğunu söylüyordu kendine; öğretmenlik mesleğine yatkınlığı hiç yoktu, pedagojiye aşina değildi ve bu bilimle hiç ilgilenmemişti, çocuklara nasıl yaklaşılacağını bilmiyordu; öğrettiği şeylerin manasından habersizdi ve hatta belki de yanlış şeyleri öğretiyordu. Müteveffa İppolit İppolitiç dürüst bir aptaldı; bütün ahbapları ve öğrencileri onun kim olduğunu ve ondan ne beklenebileceğini bilirdi; Nikitin ise, tıpkı Çek gibi, aptallığını gizleme becerisine sahipti ve kendisinde, çok şükür, bir sorun yokmuş gibi yaparak ustalıkla kandırabiliyordu herkesi. Bu yeni düşünceler Nikitin'i korkutuyor, onları reddediyor, aptalca olduklarını söylüyor ve her şeyin asabiyetten ileri geldiğine, kendinin de kendi haline güleceğine inanıyordu...

Ve gerçekten de sabaha karşı kendi asabiyetine gülüyor ve kendine "karı gibi" diyordu, ama huzurunu muhtemelen sonsuza kadar yitirdiğini ve iki katlı sıvasız evde onun için mutluluğun artık mümkün olmadığını apaçık görüyordu. İllüzyonun dağıldığını ve artık huzura ve kişisel mutluluğa aykırı yeni, sinirli ve bilinçli bir hayatın başlayacağını tahmin ediyordu.

Ertesi gün, yani pazar günü lise kilisesindeydi, orada müdürle ve ahbaplarıyla karşılaştı. Sanki hepsi cahilliklerini ve hayattan duydukları memnuniyetsizliği itinayla gizlemekle meşgul gibi geliyordu ona, kendi de huzursuzluğunu belli etmemek için şirin şirin gülümsüyor, havadan sudan söz ediyordu. Sonra istasyona gitti ve orada posta treninin gelişini ve gidişini izledi, tek başına olduğu ve hiç kimseyle konuşmak zorunda kalmadığı için mutluydu.

Eve geldiğinde kayınpederiyle Varya'nın orada olduğunu gördü, öğle yemeğine gelmişlerdi. Varya'nın ağlamaktan gözleri şişmişti ve baş ağrısından şikâyet ediyordu, Şelestov ise çok yiyor ve şimdiki gençlerin güvenilir olmadığından ve içlerinden pek azının centilmence duygular taşıdığından söz ediyordu.

— Hödüklük bu! –diyordu.– Dosdoğru yüzüne söyleyeceğim: Bu hödüklüktür, aziz beyefendi!

Nikitin şirin şirin gülümsüyor ve Manya'nın misafirleri ağırlamasına yardım ediyordu, ama yemekten sonra çalışma odasına çekildi ve kapıyı kilitledi.

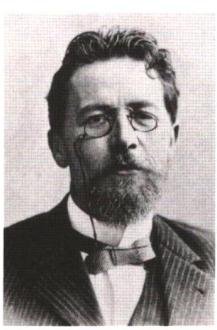
Mart güneşi ışıl ışıl parlıyor ve sıcak huzmeleri pencere camlarından geçerek masaya düşüyordu. Henüz ayın yirmisiydi, ama tekerlekli arabalar çoktan yollara çıkmıştı ve bahçede sığırcıklar patırdıyordu. Sanki işte şimdi Manyusya içeri girecek, kolunun tekini boynuna dolayacak ve binek atlarının ya da şarabanın verandanın önüne getirildiğini söyleyecek ve üşümemek için ne

giymesi gerektiğini soracaktı. Tıpkı geçen yıl olduğu gibi harikulade bir ilkbahar başlıyor ve yine aynı sevinçleri vaat ediyordu... Ama Nikitin şimdi izin alıp Moskova'ya gitse ve Neglinnıy'deki tanıdık odalarda konaklasa ne iyi olacağını düşünüyordu. Yan odada kahve içip Yüzbaşı Polyanski hakkında konuşuyorlardı, ama o dinlememeye çalışıyor ve günlüğüne şunları yazıyordu: "Neredeyim ben, Tanrım?! Etrafımda yalnızca pespayelik ve yine pespayelik. Sıkıcı, önemsiz insanlar, smetana çömlekleri, süt testileri, hamamböcekleri, aptal kadınlar... Pespayelikten daha korkunç, daha hakaretamiz, daha keder verici bir şey yok. Buradan kaçmak gerek, hemen bugün kaçmak, yoksa çıldıracağım!"

Modern Klasikler Dizisi - 206

Çehov'un yapıtlarında hayatın kaçınılması mümkün olmayan acıları ve karşılanmayan beklentiler önemli bir yer tutar. Toplumun farklı katmanlarından gelen karakterleri; askerler, doktorlar, toprak sahipleri, devrimciler hep aynı hastalıktan mustariptir: Hayatın anlamını ıskalamak. Meslek ve sosyal sınıf farkı gözetmeyen bu illet, arzularına kavuşsalar da Çehov karakterlerinin yakasını bırakmaz. Zira o zaman da, mutluluktan uçma hissi bir süre sonra yerini hayatın sıradanlığının yol açtığı bir daralmaya, hoşnutsuzluğa ve doyumsuzluğa bırakır.

1903'te *Jurnal Dlya Vseh* dergisinde yayımlanan *Nişanlı*, Çehov'un tamamladığı son öyküsüdür. Bir genç kızın aşksız bir evlilikten, işlevsiz bir hayattan kaçıp bağımsızlığını elde edişini anlattığı bu yapıtında, Çehov ülkesinin sırtında taşıdığı aylak ve yararsız insanlara sert bir eleştiri yöneltirken, 20. yüzyıl başında Rus toplumunun kadın özgürleşmesinde geldiği noktaya da dikkat çeker. 1894 yılında *Russkiye Vedomosti* gazetesinde yayımlanan ve aynı yıl *Novellalar ve Öyküler* başlıklı derlemeye dahil edilen *Edebiyat Öğretmeni* ise bir lisede öğretmenlik yapan genç Nikitin'in öyküsüdür. Sevdiği kızla evlenerek muradına eren bu genç adam çok geçmeden bir varoluş kriziyle karşı karşıya gelir. Her iki öykü de Rusya'daki acınası ve sefil günlük hayatın gerçekçi bir yansımasıdır.

ANTON PAVLOVİÇ ÇEHOV

(1860-1904): Büyük Rus tiyatro yazarı ve modern öykünün en önemli ustalarından olan Çehov, Rus Gerçekçilik okulunun önde gelen temsilcisidir. Taganrog'da dünyaya geldi. Lisede Yunan ve Latin klasiklerini temel alan bir eğitim gördü. 1879'da Moskova'ya giderek tıp fakültesine yazıldı ve 1884'te doktor oldu. *Alacakaranlıkta* adlı öykü kitabıyla 1887'de Rus Akademisi tarafından verilen Puşkin Ödülü'nü kazandı. Yaklaşık bin sözcükten oluşan komik kısa öykü türünü başlı başına bir sanat haline getirdi. Ancak 1888'de yayımlanan *Bozkır* adlı yapıtıyla komik öykülere sırt çevirmiş oldu.

9 786254 292873